

Landmandsforsamlingen i Odense.

(Meddeelt af Assistent J. C. la Cour).

Det friske og livlige Opving, vore Landmandsforsamlinger modtog ved Horsensmødet for to Aar siden, er paa en heldig Maade blevet udviklet videre ved det nu i Odense afsluttede, saa det er med sand Fornøielse vi skride til at meddele Læserne af „Lidskrift for Landøekonomie“ en Beretning om dette Møde, hvis Virkninger ud i Folket der sikkert oftere vil blive Leilighed til at komme tilbage til.

Naar vi udtale, at de store Forventninger, hvormed man fra flere Sider imødesaae den 9de danske Landmandsforsamling, ikke ere blevne stuffede, da troe vi ikke, der kan udtales en i sig selv fylldigere Dom derover, thi store vare Forventningerne, deels paa Grund af det i mange Stykker gode Forbillede, der var givet i Horsens, deels paa Grund af den Dygtighed, som man vidste den forberedende Comitee til Odensemødet indfluttede, og endelig fordi man allerebe længe havde mærket den betydningsfulde Virksomhed, den udfølede, de store Forberedelser, den iværksatte.

Comiteen var deels ved umiddelbare Valg, deels ved at supplere sig, kommet til at bestaae af: Grosserer W. Peter sen, der tillige fungerede som Formand, Etatsraad Tesdorpf, Hofjægermester Sehested, Bankdirektur Bierfreund, Forvalter Es mann, Justitsraad Langkilde og Justitsraad, Borgermester Mourier, og til Sekretair havde den valgt Landssthingssekretair Desfau, der ogsaa i Horsens fungerede i samme Stilling,

og som altsaa derfra kunde medbringe mange nyttige og helligte Vinf.

Allerede i Januar udsendtes Planen for den 9de danske Landmandsforsamling, og denne blev bestemt at skulle afholdes fra den 29de Juni til den 4de Juli. Planen var i det Væsentlige udarbejdet i Righed med den fra Horsensmødet, og den havde været forelagt Landhuusholdningssekskabet og Landboforeningerne til Betænkning. Den fremsatte 46 Spørgsmaal, hvoraf den største Deel vare bragte i Forslag af Landboforeningerne, og forsaavidt disse ikke selv ønskede at indlede de af dem fremsatte Spørgsmaal, formaaede Comiteen Mænd med særlig Dygtighed og Kjendskab til at indlede dem, saa de ikke, som saa ofte har været Tilfældet, voldsoges en uforberedt og ubsteiende Discussion. Denne Foranstaltning, som Comiteen bestræbte sig for fuldstændig at gennemføre, viste sig særdeles heldig, thi uden dette vilde Forhandlingerne neppe have faaet den belærende og vækkende Indflydelse, som Tilfældet nu blev. Desuden have Dyresskuet, Udstillingerne og Samlingerne neppe været saa righoldige og omfattende ved noget tidligere Møde, i al Fald med Undtagelse af Udstillingerne ved Mødet i Kjøbenhavn 1852.

Forberedelserne til det nu afholdte Møde have derfor stillet meget store Forbringere til den ordnende Comitee, og denne fortjener derfor saa megen mere Tak for den kyndige og utrættelige Flid og Arbejdsdygtighed, den har udfoldet, uden hvilken den neppe heller tilfredsstillende vilde have kunnet løse den stillede Opgave. Og dette vilde maaskee dog ikke været lykkes den, naar der ikke fra alle Sider var viist en saa stor Interesse og en saa hjælpende Beredvillighed for Mødet.

Medlemsantallet har i intet af de tidligere Landmandsmøder været saa stort, som ved dette, nemlig 1252, hvoraf 509 havde hjemme i Fyen, (105 i Odense), 306 i Sjælland, 265 i Thyland, 65 i Slesvig, 59 paa Volland og Falster og 6 paa Bornholm. Fra Udlandet var der 14 fra Sverrig, 6 fra Norge, 2 fra Frankrig, 1 fra England

og 1 fra Hamborg. For 8 Medlemmers Vedkommende er Hjemstedet ikke angivet med tilstrækkelig Nøjagtighed*). Med Hensyn til Livsstillingerne kunne Medlemmerne deles i følgende Klasser: 330 Godseiere og større Proprietairer, 173 Gaardeiere, Gaardsfæstere og andre Medlemmer af Bondestanden, 143 Forpagtere, 104 Gaardbestyrere og Forvaltere, 31 der ere opførte under den almindelige Betegnelse „Landmænd“, 26 Landbrugsstuderende og Landbrugsselever, 27 Møllere, 13 Landinspektører, 24 Forstmænd, 40 Fabrikanter, 12 Dyrlæger, 5 Gartnere, 90 Kjøbmænd, 24 Haandværkere, 27 andre Næringsdrivende, 1 Minister, 28 verdslige Embedsmænd, 20 Præster, 3 Læger, 11 Kandidater og Studenter, 16 Officerer, 8 Journalister; 55 befinde sig i forskjelligartede Stillinger, der ikke kunne henføres under nogen af ovenstaaende Klasser, og for 31 er der ingen Stilling angiven.

Mandagen den 29de Juni Kl. 9 samledes man i Raadshuset's store Sal.

Comiteens Formand, Grosserer W. Petersen, bød Forsamlingen velkommen og ønskede den maatte befinde sig saa vel i Obense By og maatte finde alt saaledes forberedt fra Comiteens Side, at den, naar de vigtige Arbejder, den nu skulde paabegynde, vare sluttede, da maatte bringe mangan venlig Grindring, mangan nyttig Oplysning herfra til sit Hjem trindt om i Danmarks Rige. Ihvorvel der sikkert vilde findes Mangler eller endog Feilgreb ved et eller andet af den forberedende Ordning, saa var Comiteen sig dog bevidst, at have anvendt al sin Flid paa at Mødet kunde fremmes med Orden, Nøjagtighed og Hurtighed. Men det Comiteen overdragne Hver har været saa stort og ansvarfuldt, at den vanskelig vilde have kunnet gennemføre det, hvis den ikke overalt havde fundet en

---

*) Ved Mødet i Randers (1845) var der 332 Medlemmer, i Obense (1846) 626 M., i Aarhus (1847) 467 M., Kjøbenhavn (1852) 1242 M., Flensborg (1854) 422 M., Aalborg (1856) 1042 M., Haderslev (1859) 430 M. og Horsens (1861) 940 M.

understøttende og forekommende Hjælp. Han maatte derfor først og fornemlig paa Comitæens Begne takke Hs. Majestæt Kongen, der med sædvanlig Interesse for ethvert godt og nyttigt Foretagende, der sigter til at fremme Landets Vel, havde stillet et betydeligt Beløb (1000 Rd.) til Comitæens Disposition til Præmier; dernæst maatte han ogsaa bringe Comitæens Tak til de Franskes Keiser, til Rigsdagen, til Ministerierne, det Kgl. Landhuusholdningselskab, det Classenske Fideicommis og alle de mange andre Autoriteter og private Mænd, der havde ydet Comitæen deres Understøttelse og Hjælp paa forskjellig Maade. Specielt maatte han takke de tre hvenske Amtsraad, Odense Communalbestyrelse, Direktionen for Hvens Stifts Sparekasse, kort sagt, alle de hjemlige Autoriteter, der deels ved meget betydelige Pengebidrag (alene fra de forskjellige Autoriteter i Odense 4000 Rd.), deels ved beredvillig at stille samtlige offentlige Lokaler til Comitæens Disposition, paa en særdeles virksom Maade havde lettet denne Arbeidet.

Istedetfor som ved Horsensmødet at gjøre Indkjøb af de udstillede Maskiner, havde et af Comitæens sagkyndige Medlemmer (Statsraad Tesdorpf) paa den store Udstilling ifjor i London indkjøbt en Deel af de nyeste og bedste Maskiner, hvortil den af Landhuusholdningselskabet ydede Bistand væsentlig havde sat Comitæen istand. Landboforeningerne, hvem Planen for Mødet havde været forelagt til Vedømmelse, havde udpeget de Mænd, de fortrinsviis meente egnede til Dommere og havde desuden sendt Delegerede til at udarbejde Lister til Vejledning ved Valgene.

Derefter meddeelte han, at der var indkommet Indbydelsler fra Communalbestyrelserne i Aarhus, Viborg, Randers, Sønderborg og Flensborg, til at afholde det næste Møde i de respektive Byer.

Efterat Forsamlingen ved at reise sig havde udtalt sin Samstemning i, at et Exemplar af Udstillingsmedaillen, præget i Guld, bliver overrakt Hs. Majestæt, udbragte Taleren et af 9

begeistrede Hurraraab ledsaget Leve for Hs. Maj. Kong Frederik den fhyvende.

Derpaa foretoges Valg af en Præsident, hvortil Komiteen havde tænkt at foreslaae Kammerherre Jessen, men da han af flere Grunde havde frabedt sig Valget, vilde den afholde sig fra at bringe nogen anden i Forslag. Propr. Holstein fra Dyrehavegaard foreslog derpaa, at man ved at reise sig skulde vælge Bægermester Jonnesbech fra Vesterbygaard til Præsident, da der, saa vidt han vidste, var en aldeles overveiende Stemning for ham. Paa Forslag af Kammeraad Andersen tilkjendegav Forsamlingen imidlertid tydeligt sin Misbilligelse af det urigtige og tildeels anmassende i, at et enkelt Medlem paa denne Maade vilde foregribe eller paavirke Forsamlingens Valgret.

Ved det derpaa foretagne skriftlige Valg fik Bægermester Jonnesbech 304 Stemmer; ingen anden naaede flere end 20 St. Han indtog derpaa Formandspladsen, taltede for den ham viste Værd og Tillid, udtalte, at han fuldt sølte det Ansvar, der var lagt paa ham, men at han vilde offere sine bedste Kræfter paa at lede Forsamlingens Virksomhed i heldig Retning, rettede derpaa en Tak til den forberedende Komitee, der havde havt et saa byrdefuldt Hverv, og ledede sluttelig Valget af en Vicepræsident, hvortil Stemmerne faldt mere splittede, men dog navnlig samlede sig om Etatsraad Hofman (Bang) (183) og Sehested = Zuel (83). Den Førstnævnte blev saaledes Forsamlingens Vicepræsident.

Derpaa indledede Etatsraad Hofman (Bang) Spørgsmaalet om: „Hvilken Faarerace er at foretrække ved Siden af en Kvægbesætning“.

Han søger først at godtgjøre, at der paa mange Steder fuldt vel kan holdes en større eller mindre Faarebesætning, uden at Kobesætningen derfor behøver at indskrænkes, idet han henviser til, at mangen Græsgang er temmelig værdiløs for Køerne, men derimod fortrinlig for Faarene, saaledes Stubbe-

græsningen om Efteraaret, Overbrev, der i Reglen have saa kort Græs, at Roens Tunge ikke kan slinges om det, og altsaa ikke trække det af. Ligeledes vil enhver Græsgang, hvor det er vanskeligt at skaffe det nødvendige Vand for Kvæget, godt kunne bruges til Faarene, der ikke behøve andet Vand, end det, der indeholdes i Græssets Safter. Det er navnlig paa Forsommergræsset det vil komme til at storte, men deels kunne vi jo henvise Faarene til Overbrevene, deels til Brakken. — Ved Vinterfodringen maa man derimod ikke spare paa kraftigt Foder til Faarene, thi alt hvad disse afgive, ligesaa Ulden til Ekstrementerne, er saa riigt paa Ammoniak, at de af denne Grund behøve et kraftigere Foder end Kjøerne, men paa den anden Side betale de det ogsaa langt bedre end disse.

Jo mindre Værdi den fine Uld opnaaer i Handelen, desto mere Vægt opfordres man nødvendigviis til at lægge paa en større, om end mindre fin Uldmængde, og paa Kropstørrelsen. Er det paa større Gaarde, med Faareflokke paa 100 Stykker eller derover, da vil det maaskee endnu være rigtigt, at lægge Hovedvægten paa Uldproduktionen, men da ikke vælge de finulbede Merinosracer, men de saakaldte Negrettifaar, der vel have en grovere Uld, men til Erstatning saa meget mere, og desuden en større Krop. Er det mindre Besætninger, da bør man væsentlig lægge Vægt paa Kjødproduktion, og hertil bør da alle „Down“racerne have Fortrinnet. De fordre vel en kraftig Ernæring, men ere ogsaa med Hensyn til Kjødet nogle af de bedste, foruden det, at de give en god Huusholdningsuld. Southdownfaarene have udviklet sig, saa de nu ere bredere, større og give en tættere Uld end tidligere. Efter disse fortjene Cheviotfaarene Fortrinnet; de have vel en mindre Krop, men give en bedre Uld og ere nøisommere. Leicesterfaarene, der paa Fyen ere brugte en Deel til Krydsning, have den største Krop, navnlig Forkrop, men Ulden er lang og ikke elastisk; de fordre desuden meget Foder og ere ikke frugtbare; de bør tøres. Cotswoldfaarene fordre ligesaa meget som Leicester, men give mere Uld. Vore egne danske Faar egne sig

godt til Krydsning, ikke med Merinos, men enten med Cheviot i de magrere Egne og med Dishley i de bedre, eller med Leicester i Nærheden af Byerne.

Sluttelig gjorde Taleren Opmærksom paa det ufordeelagtige i at benytte vore daarlige Vædere her fra Indlandet, istedetfor at indkjøbe gode Vædere fra Udlandet.

Den herved indlede Discusſion kunde ikke fortsættes, da Tiden var forløben, og Discusſionen blev ikke mere gjenoptaget.

Nl. 12 samlede alle Deeltagerne i Mødet paa det store Torv for derfra at drage ned til Provstegaarden, hvor de der-værende riigholdige Samlinger af Redskaber og Maskiner skulde aabnes og de disse tilkjendte Præmier uddeles. Saavel herom, som om det Foredrag Prof. B. S. Jørgensen Nl. 1 holdt i Forsamlingen angaaende Udstillingen, og hvori han deels søgte at orientere Medlemmerne med Hensyn til det Nye og Interessante ved Udstillingen og deels afgav Beretning om de Principer, hvorefter Bedømmelseskomiteen havde handlet ved Fordelingen af Præmierne, ligesom ogsaa om de Prøver med Maskiner og Redskaber, der i Reglen foretoges hver Eftermiddag, henviser vi til det senere Uffnit angaaende de forskjellige Samlinger.

Efterat Præsidenten næste Morgen (Tirsdagen den 30te Juni) havde gjort Forsamlingen bekendt med en Indbydelse, der var indløbet fra Komiteen for det 10de ſtaanske Landbrugsmøde: til at Mænd her fra Landet, deels ved selv at møde, deels ved at sende deres bedste Huusdyr, vilde bidrage til at give det Møde, der skal afholdes i Helsingborg den 23de og 24de Juli, det nordiske Præg, som den lagte Plan tilsigter, og efterat Pastor Wulff fra Skaane indtrængende havde lagt Forsamlingen denne Indbydelse paa Sinde, gaves Ordet til Etatsraad Valentiner. Han henlede da Opmærksomheden paa, at vort Agerbrugs Fremskridt saa at sige ubelukkende afhænger af den Dannelse, som vore unge

Landmænd kunne erhverve sig, bemærkede dernæst, at Afdgangen jo nu stod dem aaben, hvad den theoretiske Deel af Uddannelsen angik, og at der heller ikke savnedes Leilighed til at lære den praktiske Deel at kjende, saalænge de vilde betale for sig. Men saasnart de første Læreaar vare forbi, og Villigheden ikke længer talte for, at de betalte noget for sig, da var der ingen Plads for at faae, intet Erhverv at finde. Han vilde derfor i de unge Landmænds, og derigjennem i hele Agerbrugets Interesse foreslaae, at en større Deel af vore dygtigere Landmænd enedes om at aabne dem Leilighed til at opholde sig 1 til 2 Maanedes paa deres Gaarde, uden at dette jo vilde virke forstyrrende paa den Orden, der skal være i ethvert vel-drevet Agerbrug, og de unge Mænd vilde paa denne Maade lære mange Voksbrug at kjende, have samme ja maaskee større Nytte heraf end af en Udenlandsreise, uden nogen stor Bæstning fra nogen Side.

Paa hans Opfordring lovede derfor Præsidenten at fremlægge Lister i Bureauet, hvorpaa de kunde tegne sig, der vare villige til i det her nævnte Siemed at modtage unge Landmænd.

Derefter fattes under Forhandling Valget af Tiden og Stedet for det næste Møde samt Forberedelserne til dette. Hvad da Tiden angik, meente en Deel Talere, at disse store Møder gjorde saa omfattende Krav til baade den offentlige og den private Understøttelse, og lagde saameget Beslag navnlig paa de respective Comiteers, men ogsaa paa selve Deeltagerens Tid, at man, hvis Møderne ikke, som Indenrigsministeriet havde foreslaaet, afholdtes noget sjældnere end hidtil, f. Ex. hvert 3die Aar, kunde udsætte sig for, at den store Interesse og Deeltagelse, der nu visttes dem, efterhaanden slappedes. Paa den anden Side blev det med Kraft gjort gjældende, at Møderne fremkaldte et nyt, kraftigt og fremadstræbende Liv i Landbefolkningen paa de Steder, hvor de afholdtes, og at Interessen for dem, istedetfor at være bleven svækket, stadig var bleven styrket og forøget; det vilde derfor være aldeles ubegrundet at forlade den engang valgte Sæd-

vane: at afholde dem hvert 2det Aar. Dette blev da ogsaa for det næste Mødes Vedkommende vedtaget med stor Stemmesfleerhed.

Hvad Stedet for det næste Møde angik, da var der foruden de igaar meddeelte 5 Indbydelsler senere modtaget Indbydelse fra Næstved og Nakskov, men saavel disse 2 Steder som Viborg maatte paa Grund af stedlige Mangler snart opgives. Man havde altsaa Valget mellem Randers, Aarhus, Sønderborg og Flensborg, og herved dreiede Kampen sig da først, om man skulde vælge en By i Nørre- eller i Sønderjylland. Men Hensynet til, at man ved at vælge Sønderjylland viste, at der ingen Forskjel var mellem Nørre- og Sønderjylland, men at man betragtede det Hele som Et, og desuden Betragtningen af den store Støtte, som den danske Landmandsforamlings Afholdelse i Sønderjylland vilde være for de loyale Folk derovre, seirede over de Fordele, som Aarhus og Randers kunde frembyde. Man vedtog derfor først med stor Stemmesfleerhed, at gaae til Sønderjylland næste Gang, og derefter ligeledes med overveiende Majoritet at vælge Sønderborg.

Det sidste Punkt angaaende det næste Møde, nemlig Forberedelserne til det, blev derefter fremstillet i følgende Forslag af Comiteen:

„Forsamlingen vælger 2 Medlemmer og det egl. Landhuusholdningselskab 1 Medlem, der har at supplere sig med det fornødne Antal Medlemmer til den Comitee, der vil have at forberede næste Landmandsmøde. Forsamlingens Secretair vælges af de 3 Medlemmer paa Forslag af Landhuusholdningselskabet, der, forsaavidt dets Candidat antages, afholder de med hans Lønning forbundne Udgifter.“

„Regnskabet tilligemed den eventuelle Kassebeholdning for den 9de danske Landmandsforsamling samt Forsamlingens Archiv overleveres det egl. danske Landhuusholdningselskab til Opbevaring og til Disposition for den forberedende Comitee for den 10de danske Landmandsforsamling.“

„Nærværende Forsamling udnævner Bedømmelsescomiteen for Medskaber, Tegninger, Modeller og Prøver for næste Møde, saaledes at Forsamlingen udnævner 2 Medlemmer og samtlige Udstillere 1 Medlem, hvilke 3 Medlemmer til den Tid, de maatte finde det passende, supplere sig med det fornødne Antal. Den saaledes valgte Comitee træder i Virksomhed 4 Dage førend næste Landmandsmøde aabnes, tillige fordi dens værdisfulde Bedømmelse kan komme Forsamlingen saa meget tidligere tilgode.“

Dette Forslag, hvorom der ingen Discussion fandt Sted, vedtoges eenstemmigt, og da Tiden var langt fremrykket, sluttedes Mødet for atter at fortsættes Kl. 12.

Præsidenten meddeelte da først Udfaldet af Valgene til Bedømmelses-Comiteerne og satte derefter følgende 2 Spørgsmaal, der af Indbyderne, Cand. Segelcke fra Kjøbenhavn og Forvalter Vuus fra Gjedsergaard ønskedes drøftede samtidsigt, under Forhandling: „Hvilke Erfaringer har man om Anvendelsen af kunstig Gjødning?“ og „Ør der ikke finde et vist Forhold Sted mellem Anvendelsen af kunstig Gjødning og Kjærnefødringen paa en Gaard, hvis Forders Frugtbarhed man ikke blot vil vedligeholde, men endog forøge?“

Candidat Segelcke: Hans egne Anskuelser angaaende den foreliggende Sag ville være de fleste af Tilhørerne bekendte, derimod ønsker han, at der her maa fremkomme Udtalelser fra de praktiske Landmænd, om hvorvidt de Erfaringer, disse have indhentet, tilraade Anvendelsen af kunstig Gjødning eller ikke; det er ham bekendt, at man mange Steder har seet meget heldige Virkninger af de forskjellige kunstige Gjødningsmidler, og det er godt om disse Exempler kunne komme frem, for derved at styrke en for Agerbruget saa vigtig Sag. Naar man anbefaler Brugen af kunstig Gjødning, mødes man ofte med den Paastand: „Stalbgjødning er og bliver den billigste,“ og den er tildeels sand, dog ikke ganske, thi Stalbgjødningens Fabrikationspriis kan ogsaa blive for høi, da

Mængden, der med Fordeel kan produceres, beroer paa Besætningens Størrelse, og det ofte ikke er muligt i kort Tid at forsøge denne. Hvor man da ikke kan skaffe den tilbørlige Mængde Stalbgjødning tilveie, der vil det sikkert vise sig fordeelagtigt at kalde den kunstige Gjødning til Hjælp.

Forvalter Buus: Der synes at foreligge en Mæsse Modsigelser ved Nyttevirkningen, som man har mærket af den kunstige Gjødning, men Uoverensstemmelserne falde for en Deel bort, naar man seer hen til, hvordan den ofte bruges eller rettere misbruges. Ofte anvendes den urigtigt og ofte i for ringe Mængde, thi naar man f. Ex. kun giver en stærk Leerjord 2—300 Pbd. suur phosphorsuur Kalk pr. Td. Land, da træder Virkningen ikke øiensynligt frem, men den er der dog. Suurhed i Jorden tilintetgjør Virkningen af den kunstige Gjødning, ligesom ogsaa Jorden maa være vel bearbejdet, thi fordeles Gjødningen ikke godt i den vel forberedte Jord, saa at Planterødderne overalt finde noget af den, da kan Virkningen naturligtviis ikke blive fuldstændig. Det vil derfor være øbselt, hvis man bringer den paa Jorder, hvis Behandling er forsømt. En god Afgravning og en omhyggelig Bearbejdning bør altsaa altid gaae forud for Anvendelsen af den.

Den kunstige Gjødning vil altid være dyrere end Stalbgjødningen, thi den animalske er den billigste af alle; man bør derfor ogsaa lægge Vægt paa at producere saa meget som muligt af denne; men en stor Forsøgelse af den fordrer Tid, navnlig hvis man har med mager og udpriint Jord at gjøre, og derfor er her den kunstige Gjødning bedst paa sin Plads. Dette maa dog aldrig forlede os til at fodre slet og sætte vor Tid til kunstig Gjødning, thi den kan aldrig gjøre Stalbgjødning undværlig, ligesaa lidt som paa den anden Side selv den rigeste Stalbgjødning kan gjøre den kunstige overflødig, thi man kommer dog sjældent videre end ved en 7—8 Marksdrift at kunne opfodre 2—2½ Marks Afgrøde, og vil da dermed kunne gjøde en Fjerdedeel af Marken, men dette er ikke nok, naar Jorden skal benyttes stærkt; den kunstige Gjødning maa

da træde til. En systematisk Anvendelse af kunstig Gjødning kan der altsaa først være Tale om, naar man har produceret saa megen Stalbgjødning som muligt.

Den kunstige Gjødning kan deles i 2 Hovedgrupper, nemlig: de phosphorsure, f. Ex. Beenmeel, suur phosphorsuur Kalk, Bakers Guano, der virke langsomt, og de ammoniakalske, der virke hurtigt; men en forceret Anvendelse af disse sidste har ingen Fremtid for sig, de kunne kun fremtvinge store Afgrøder, naar Jorden i sig selv er istand til at føde disse; Jorden bliver derfor snart udpriint, og man maa altsaa tye til andre Midler for atter at bringe den i Kraft. Derimod er der ikke ved de phosphorsure Gjødningsmidler noget skuffende, de give ikke Jorden nogen falsk Velstand. Erfaringen stadfæster ogsaa dette, thi paa de magre, udpriinte Jorder vil den sure phosphorsure Kalk i Reglen betale sig bedst, medens Guanoen vil have Fortriinet paa de veldyrkede og stærkere drevne Jorder, hvor det gjælder om at sætte Jordens Frugtbarhedskapital i hurtigt Omløb. Ifølge Talerens Erfaring har en Blanding af 500 Pd. suur phosphorsuur Kalk og 200 Pd. Guano ved Siden af Stalbgjødning viist en god Virkning paa Noer. Beenmelet virker saa langsomt, at det nærmest maa henregnes til Grundsforbedringsmidlerne.

Endnu mere end Guano er Chilisalpeteret knyttet til den stærke frugtbare Jord. Den er det allerkræftigste Udpiningsmiddel, man kan bruge. I en halv Snees Dage kunne 100—150 Pd. Chilisalpeter aldeles forandre Udseendet af en Hvede eller Græsmark, men knyt ikke for store Forhaabninger dertil, — de svigte let.

Capt. Buchwald til Annebjerggaard slutter sig til den foregaaende Taler og mener ligesom denne, at der bør anvendes mere kunstig Gjødning paa de stærke end lette Jorder. Han mener at have erfaret, at den sure phosphorsure Kalk virker stærkere paa umerglede end paa merglede Jorder; navnlig paa lette Jorder virker den fortrinligt. Kløverer bliver ikke

alene langt frodigere, men den bliver ogsaa langt behageligere for Kvæget, hvor der er gjødet med suur phosphorsuur Kalk, saa Køerne stadig tye hen til de Dele af Græsmarken, der har faaet denne Gjødning. Virkningen af den har han sporet i 2 Halme. Paa en 9 Tdr. Land, der dyrkes med Grønjordshavre, Vraak, Kaps og Byg, har han i 18 Aar med Held kun brugt suur phosphorsuur Kalk; — kort sagt, han har overalt sporet saa heldige Virkninger af den, at han stærkt maa anbefale dens Brug.

Statsraad Hofman (Bang) mener, at den kunstige Gjødning navnlig bør anvendes til Græsmarkerne, da en stærk Vinterfodring kun betaler sig, hvor den støttes af en kraftig Sommergræsning; men anvend altid Blandinger og aldrig eensidige Gjødningsmidler.

Statsraad Tessdorpf, paa hvis Gaarde de ovenstaaende af Forvalter Buus meddeelte Erfaringer ere indhente, støtter sig til disse og gjør desuden Forsamlingen bekendt med det store og stigende Gjødningsforbrug paa Durupgaard, hvis 500 Tdr. Land foruden en meget rigelig Staldgjødning modtog kunstig Gjødning for 1500 Rdlr. i 1861 og for 4000 Rdlr. iaar. Han skal endnu lade ubesvaret, hvorvidt et saa stort Forbrug betaler sig, men han troer at Besvarelsen heraf, der om nogle Aar vil kunne faaes, ei blot vil have Betydning for ham, men for hele det danske Agerbrug. For at kunne benytte denne Factor — den kunstige Gjødning — paa rette Maade, maae vi først lære Jordbunds- og Dyrkningsforholdene i deres Heelhed at kjende.

Det er ei blot her i Landet, men ogsaa i Skotland, at man er noget langsom med Benyttelsen af den kunstige Gjødning. De gamle skotske Landmænd ville slet ikke bruge den, men de yngre gaae foran og vise Bei, og naar Forpagtingerne ere udløbne, og der lægges paa Forpagtningsafgiften, da tyer man til den kunstige Gjødning, og det i stedse stigende Progression. Ligesaa vil det sikkert gaae her i Landet. Men det gjælder om at faae en god Artikel til en billig Priis; i

Reglen betales Chilifalpetret med 8 Rdl. 2 Mk. pr. 100 Pd., hvilket er ublu dyrt, da han i Hamborg har faaet bedste Vare til 5 Rdl. 5 Mk.

Sekretair Friis fra Lillefjøløvd anbefaler Kompostmøddinger og taler om, at Vegetationstiden skulde blive kortere, hvor man paa svage Pletter benytter Chilifalpetret for at fremhjælpe dem.

Discussionen var hermed sluttet over disse Spørgsmaal, og i Fighed med de nærmest foregaaende Landmandsmøder oplæste Præsidenten et Resumé af de førte Forhandlinger, hvilket han vilde sætte under Afstemning, og altsaa derved stemple som en Resolution af Forsamlingen. Dette blev meget bestemt fraraadet af Prof. Sjørgensen, og eenstemmigt besluttede Forsamlingen, at denne uheldige og ved Misbrug snart bethningsløse Fremgangsmaade ordinært skulde forlades.

Det næste Spørgsmaal: „Hvorledes behandles og anvendes Staldgjødning paa den hensigtsmæssigste Maade, og hvorledes bør en Gjødningsplads være indrettet?“ indlebedes af

Lieutenant Eckardt til Drumgaard. Han gennemgaaer de forskjellige Maader, der deels her deels i Udlandet bruges ved Opbevaringen af Gjødningen, advarer mod at kjøre Gjødningen ud, inden den forberedende Gjæring er indledet, og mod at lade den henligge i Bunker uden at dække den med Jord, tilraader ved Udførslen i Smaamøddinger at kaste den af, da den saa bedre raadner, og anbefaler endelig til Opsamling af den flydende Gjødning en Krumme fat af Kampesteen og tættet ved 1 til 2 Allen Blaaleer bagved, samt til Udpumpningen af Aliekummen den amerikanske Sjødepumpe, der af flere Grunde er den bedste.

Gartner Wendt fra Koeskilde nærer Tvivl om, at det er rigtigt at gjøde Koerne ved at komme Gjødningen i Rillerne, da denne Fremgangsmaade vist er en Rilde til Fingersygen blandt dem. Han udtjører derfor den velforraadene Gjød-

ning paa Ageren, bredspreder den, og opkammer da først Jorden; Planterødderne skulle nok finde Gjøbningen.

Statsraad Tessdorpf. Det beroer paa, hvor stærkt der fodres, og hvor megen Strøelse der bruges, hvorlænge Gjøbningen skal blive i Møddingestedet. En stor Feil begaaer man ved ikke forud at beregne den tilstrækkelige Mængde Strøelse til hvert Kreatur; 10 Pund Halm om Dagen til Strøelse til hver Ko, naar den bliver fodret godt, anseer han for passende. I Foraarstiden er det ofte vanskeligt at faae Gjøbningen til Brakken ud til rette Tid; dæk den da med et Par Tommer Jord.

Professur Jørgensen gjør opmærksom paa, at Tabet af luftformige Stoffer fra Gjøbningen er af langt mindre Betydning end Tabet af flydende Gjøbning og Aile. Den Opmærksomhed, der bør anvendes, for at intet skal flyde bort, kan derfor ikke være stor nok.

„Paa hvilken Maade anvendes flydende Gjøbning fordeeltigt i Landbruget?“ indledes af

Jægermester Busch til Skovsbo. Jo mere kvælstofriig Gjøbningen er, desto lettere gjærer den; men ved Gjæringen ville værdifulde Stoffer gaae tabte, hvis man ikke binder dem som f. Ex. ved Svovlsyre, Gips eller lignende. Man kan ogsaa gaae en anden Vej og ligefrem hæmme Gjæringen ved Tilfætning af Vand, saaledes at man i Grunden gjør al sin Gjøbning flydende. Denne Fremgangsmaade er længe brugt i Flandern og Belgien, hvor man da i Reglen kjører den ud paa Marken, men ved at ophinde den end hyderligere med Vand og trykke den ud gennem Jernrør er man istand til at gjøde Planterne under Værten, og den flydende Gjøbning er da ikke for stærk for dem.

Dyrlæge Jensen fra Stubbekjøbing anbefaler at bruge den flydende Gjøbning til Kompost, ogsaa

Kammerraad Fenger fra Augustenborg har brugt de 1000 Læs flydende Gjøbning, han aarlig faaer fra et Brænderi, til Kompost.

Lieutenant Eckardt. Da han for 12—13 Aar siden var paa Myre-Mill i Skotland, hvor den flydende Gjødning ved Dampkraft trykkes ud gennem Jernrør, virkede den fortrinligt paa Græsmarken. Men man fristes til at betvivle, at det betaler sig, naar man nu seer, at Anlægget sjældent bliver brugt. Ligesaa anvendtes det tidligere smukt paa Cuning-Park, nu derimod slet ikke. De eneste Steder, dette System har holdt sig, er paa de Gaarde, hvor ligesom paa Engene ved Leith, det naturlige Tryk kan bruges til at udsprøite den flydende Gjødning. Hvis det i Virkeligheden skulde kunne betale sig, er det mærkeligt, at det ikke har vundet større Udbredelse hos de praktiske Englændere.

Derpaa oplæste Rammerraad Fenger en Afhandling som Indledning til Spørgsmaalet om: „Fortjener Tang som Gjødning ikke en større Anvendelse end hidtil, i et Land med saa udstrakte Kyster som Danmark?“

Af denne Afhandling tillader Bladsen os kun her at fremhæve Følgende: I de Egne, hvor man som Følge af lokale Forhold har manglet den nødvendige Mængde Kreaturgjødning, saaledes som paa Island, Færøerne, Bornholm, mange Smaasøer, o. s. v., har man allerede meget længe søgt denne erstattet ved at bruge Tang enten som Blandingsmiddel i Møbdingen eller ene for sig. De fleste andre Steder har man i Reglen intet Hensyn taget til den, selv om Afgangen var let; man har ubelukkende sat sin Lid til Kreaturgjødningen. Da Gjødningsforbruget nu i de sidste Aar imidlertid er tiltaget saa stærkt, og man deels ved stærk Fodring deels ved Indførsel af kunstig Gjødning søger at bøde derpaa, saa turde Liden maaskee være kommen til alvorligt at henlede alle de i Nærheden af Kysten boende Landmænds Opmærksomhed paa Tangen, i hvilken de som oftest ville have let Afgang til en ganske fortrinlig Hjelpegjødning, der mindst vil have en Værdi af 1 Rdlr. pr. Læs.

Om Eftermiddagen Kl. 6 holdt Konferentsraad Forchammer for en overordentlig talrig Forsamling et høist inter-

essant Foredrag om: „Kaliens Benyttelse som eenfaldigt Gjødningsmiddel,“ og Kl. 4 holdt Skuespiller N. Smidth et Foredrag om „Fiskeriets Tilstand i Danmark“.

Næste Dag Kl. 9 kom Spørgsmaalet: „Er en større Frihed i Omsætning (Udstykning og Sammenlægning) af Jord nødvendig?“ Det var unægtelig den af alle Discussionerne, der imødesaaes med de største Forventninger, og den temmelig store Sal var derfor saa godt som fuld, da Mange vare komne til Landmandsmødet nærmest for denne Sags Skyld, — deriblandt Indenrigsministeren og en stor Mængde Rigsdagsmænd. Spørgsmaalet indleedes af

Distriktslæge Krebs fra Skjelsfør. Man kan ikke gavne den ene Samfundsklasse uden derved ogsaa at gavne den anden, og da tilmed Agerbruget er den vigtigste af alle Erhvervsgrene her i Landet, den af hvis Overflod saa at sige alt skal leve, saa har det en alt gennemgribende Betydning, at dette udvikler sig paa en heldig Maade; naar man derfor taler Jordens Sag, da taler man ogsaa paa en Maade Danmarks Sag. See vi da hen til, hvorledes Agerbrugets Udvikling har været i det sidste Hundrebaar, da viser det sig, at Selveiendom har haft en overordentlig Fremgang, thi fra 1769 til 1850 var Fæstegodset formindstet fra 160,000 Tdr. Hartkorn til 75,500 Tdr., men som oftest under meget forpiinte Forhold, hvilket ogsaa viste sig i den stærke Udstykning saavel af Godserne som af de mindre Gaarde, der gik jevnfides hermed, thi Udstykning er næsten altid Tegnet paa oekonomisk Tryk, da Ingen udstykker sin Eiendom, naar han har Kapital og Kraft til at holde den samlet; enhver omfiggribende Udstykning er altid et Tegnet paa, at Formueforøgelsen ei holder Skridt med Folkeforøgelsen.

Den meste Jord var da i Bøndernes Hænder, men en Ulykke var det, at der var altfor stor Lighed mellem Eiendommenes Størrelse. Ved Udstykningsfriheden blev der eenfaldigt raadet Bod derpaa, thi Sammenlægningsfrihed, — den anden Veie, man samtidig burde have aabnet, — satte

Regjeringen sig — med en kort Tids Undtagelse — imod; denne faae nemlig Landets Styrke i Folketallet og ikke i Befolkningens Velvære. Man tillod altsaa Kapitalerne at splitte sig, men ikke at samle sig. Retten til Nedlægning af Bøndergaarde medvirkede vel noget denne eensidige Retning, som Eiendomsforandringerne tog, men kunde dog langtfra danne Modvægt mod den store Masse Eiendomme, der udstykkedes ved det store Gods salg. Folkemængden skred altsaa Kapitalforøgelsen forbi, og de lave og laveste Samfundsklasser søgte sig overordentligt, uden at kunne finde tilstrækkelig Erhverv ved Industrien saaledes som i England, de saldt alle tilbage paa Jorden og deelte denne imellem sig. Men Udstykningen er af mange Grunde dyr; ikke blot til Landinspektører og Retsbetjente, men navnlig til de mange Bygninger, der opføres, og dernæst ved at al Jord, der er Gjenstand for Udstykning, for en Tid taber sin Produktionsevne. Udstykningen har fra 1834—60 kostet Landet 20 Mill. Rdl., og vel steg Udførslen i de første Aar af dette Afsnit, men i de sidste 10 Aar er der snarere Tilbagegang end Fremgang, og for denne Tilbagegang maa den stærke Udstykning for en væsentlig Deel bære Ansvaret, og tildeels ogsaa for Pengekrisen, thi Stagnationen i vore Landboforhold har snarere været en Aarsag til end en Følge af denne. En stærk Afhænden og Udstykning af Eiendom, Opstruen af Jorden til høie Priser, Opførelse af mange Bygninger, hvortil Kapitalerne bleve optagne og brugte, gif umiddelbart forud for Krisen; Jorden blev derved trukken for meget med ind i denne; dette var en Ulykke, der pincer Agerbruget endnu og derved ogsaa Bjerne.

Ihvorvel der ved den nye Fæstelov er gjort Sammenlægningen en Indrømmelse, vil den dog aldrig kunne holde Skridt med Udstykningen, og vi trænge netop til at faae flere store Gaarde, — i over $\frac{1}{3}$ af Sognene var der i 1850 ikke en Gaard paa over 12 Tdr. Hartkorn. Intet Samfund er tjent med, at de laveste Klasser overfyldes, — en stor Udstykning og en Masse Almisselemmer følges ad; i Departement du

Nord, hvor Udstyknngen er dreven til det yderste, har man ogsaa naaet at faae $\frac{1}{3}$ Almisselemmer. Man har villet gjøre Gaardmandsklassen bange for Sammenlægningsfriheden, men hvem skulde vel have større Fordeel af den? som det nu er, have Gaardmændene kun Frihed til at synke ned, ei til at arbejde sig frem. Vor Konkurrence paa Kornmarkedet trues; vi trænges baade fra Ost og Vest. Desuden stræbes her i Indlandet efter Frihandel; gaaes der ikke lempelig frem med denne, ville vore Smaaahaandværkere gaae til Grunde, og da kaste sig over Jorden, begunstige af Udstykningsfriheden. — Mon vi da ikke skulle trænge til en større Frihed i Retning af Sammenlægning? Sikkert er dette det eneste, der kan redde os fra de Farer, hvormed vi fra alle Sider trues.

Redakteur J. A. Hansen: Det vakte stort Røre blandt de mindre Landbrugere, at see denne Sag bragt for i Horsens for 2 Aar siden, men endnu mere det eenstemmige Resultat, man da kom til. Da man nu af Planen saae, at Spørgsmaalet atter skulde for her, glædede man sig over, at det dog ikke med Horsensmødet betragtedes som afsluttet, og en stor Deel af de mindre Foreninger bleve enige om, at sende Delegerede hertil, thi vel troede man ikke, at Forsamlingens Beslutning skulde kunne forandres derved, men man kunde da ikke bebreides, ikke at have opponeret itide, hvis det senere skulde fremkomme ad Lovgivningens Vej.

Derefter gjorde han opmærksom paa, at hvor nøiagtige statistiske Data end ere, saa veed dog Enhver, som har arbejdet med dem, at der høre andre Erfaringer til for at drage Slutninger af dem. De større Gaarde staae ofte tilbage med at faae saaet og høstet i rette Tid; den, der daglig kan overse sine Ting selv, kan faae det bedre og nøjere udført; han indseer derfor ei andet, end at den, der selv gaaer med i sit Agerbrug, forholdsviis maa kunne udbringe mere deraf, end den, der har saa meget, at han maa betroe sig til Andre. Men selv om de af den foregaaende Taler fremstillede Resultater virkelig ere sande, og selv om man gennem dem maatte

komme til det Resultat, at Sammenlægningsfrihed kunde bringe Landet større Indtægt, saa har det for ham dog langt mere Betydning, at den større Deel af Landbefolkningen kan føre et sundt og godt Liv, leve under taalelige Vilkaar og føle sig som lykkelige Borgere af Fædrelandet. Men ved Frihed til Sammenlægning vil denne under daarlige Pengeforhold tage stærkt til, og vor Middeklasse, de mindre Gaardeiere, ville efterhaanden forsvinde. Desuden ville i saa Tilfælde de store Arbejdsgivere omtrent have i deres Magt at bestemme Arbejdslønnen efter eget Forgodtbefindende og derved bringe Arbejderen i et Afhængighedsforhold, som tildeels vilde berøve ham hans nuværende sociale og politiske frie og selvstændige Stilling.

Kandidat C. Friederichsen fra Holland. Der er jo aldeles ingen Grund til at Gaardmændene skulle sælge deres Jord, saalænge de drive den godt, og med den sidste Taler er han enig i, at de vist i Almindelighed gjøre dette.

Indlederen havde talt om Farerne ved Udstykningsfriheden, men det var neppe noget sandt Billede, han havde oprullet for os. Udsørslen er ikke gaaet tilbage; Assuranceværberne ere stegne; Sparekasserne og Overformhnderimidlerne ere forøgede betydeligt; Forbruget af alle Nødvendighedsartikler har taget stærkt til, — det tyder dog alt hen paa, at der ikke er nogen Stillestaaen, endnu mindre Tilbagegang i Udviklingen af vor materielle Velvære.

Alle kjende vist Exempler paa uheldige Udstykninger, men i det Hele taget have de været heldige og skabt en nødvendig Obergang fra Huusmand til Gaardmand. Udstykningen hindrer Proletariatet; selv den mindste Jordeiendom er et Gode, som skjærmer derimod. Fæsteforholdet kan fordele Udstykningen, men ikke hæmme den.

Dyrslæge Jensen. De mindre Jordbrugere ere mange Steder gaaede langt stærkere frem end de større. Give vi Frihed til Sammenlægning, da standse vi denne Udvikling.

Rapt. Jagd: Spørgsmaalet er ikke, om de større eller mindre Jordbrug give størst Udbytte. Man vil ikke lægge Baand paa Udstykningen, men man vil løse dem, der binde Sammenlægningsfriheden. Hvorfra kommer denne Uro blandt de mindre Jordbrugere for Sammenlægningsfriheden? Man kan jo ikke berøve dem deres Eiendomme, man vil blot give dem Lov til at sælge. Det er iøvrigt karakteristisk, at de samme Mænd, der sige, at Folket er modent til Frihed, komme til det og sige: vi, „Dine Formyndere“, skulle imidlertid sige Dig, hvor langt Friheden maa gaae.

Rigsdagsmand J. Jensen fra Trunderup kunde ønske at gaae et Hundrebaar tilbage i Tiden for at vise de Principer, der da til saa stort Held for Bonden og Landet begyndte at vinde Indgang i Lovgivningen, men da Tiden ei tillader det, skal han blot støtte Indlederens hjærlige Omhu for Gaardmands-klassen, — da han nemlig saa stærkt angreb Udstykningen, fordi den lagde saa mange Gaarde og Gaardmænd øde —, med, at man af samme Grund ikke bør give Sammenlægningsfrihed, thi den vil jo da øjensynlig tilintetgjøre ligesaa mange, ja langt flere Gaarde og Gaardmænd.

Statsraad Tesdorpf: Det foreliggende Spørgsmaal maa behandles atter og atter, indtil det besvares bekræftende. Vi maae takke Oppositionen, fordi den er mødt, men det forekommer ham ikke, den har været heldig i sin Argumentation. Spørge vi, om de større Jordbrug have opfyldt deres Bestemmelse, da kan det vel ikke nægtes, at der kunde være gjort mere, men Enhver maa dog indrømme, at de ere gaaede i Spidsen for det fremadskridende Agerbrug, at de stærkt have bidraget til at fremme enhver Forbedring i Landbruget. Vel have vi ogsaa Exempler paa, at mange dristige Bønder have kunnet udrette mærkværdig meget med deres smaa Kræfter, men det er og bliver dog navnlig de store Gaardes Sag at gaae foran. Have vi da saa rundelig af dem, at vi maae frygte at faae flere? — Taleren troer det ikke.

Sammenlægningsfriheden vil desuden væsentligst komme Gaardmændene og ej Godseierne til Nytte, da det i Reglen er en ufordeelagtig Forretning for disse at danne store Gaarde ved at sammenlægge flere mindre. Gaardmændene vilde derimod kunne benytte sig af den til lidt efter lidt at udvide deres Eiendomme og derved arbejde sig frem, thi som det er nu, kunne de kun synke ned, ei gaae fremad. Gaarbeierklassen gaaer tilbage, der er afgjort Fare for den; ingen Lov vil i den Grad virke styrkende paa den som Sammenlægningsfrihed, thi den vil vække den Svøgnige, og Konkurrencen vil tvinge den Svage til at arbejde for at holde sig oppe. Ingen vil den imidlertid gavne saa meget som Arbeidsklassen, da de større Jordbrug bruge meest Arbeide paa deres Jord.

Rigsdagmand J. Jørgensen er overbeviist om, at mange af dem, der tale for Sammenlægningsfrihed, som f. Ex. den sidste Taler, ville Bondens Bedste, men han troer ikke at deres Syn paa Forholdene er korrekt. — Da det er vanskeligt for Oppositionen at komme til Orde her i Salen, — maaskee fordi den nærmest kun omfatter Bønder, — skal han ikke selv udtale sig, men oplæse et Stykke af en Mand, hvis Navn og Ord sikkerlig vil paanoede den ærede Forsamling lidt Rolighed; Minister Bang yttrede sig bl. a. saaledes: — „Vegge Dele, baade den ubundne Sammenlæggelsesret og den ubundne Udstykkelsesret, vilde maaskee saaledes samvirke til at Gaardmandsklassen forsvandt, men ligesom dette staaer i en skjærende Modfætning til det sidste Aarhundredes Bondebrug, der netop har villet opholde Bondebrugene, saaledes anseer jeg ogsaa et slikt Resultat for sørgeligt for mit Fædreland.“

Endnu en Autoritet nævner han mod den stærke Omstufsten med Jord, og det er Israeliternes Bestemmelse i det Gamle Testamente om, at al solgt og bortbyttet Jord hvert 50de Aar skulde falde tilbage.

Rigsdagmand Cornelius Petersen gaaer ikke med i en ubetinget fri Sammenlægning af Jord, ihvorvel den ligesom den fri Rente til en vis Grændse kan være heldig, naar

der er Velstand i et Land. Lovgivningen har hidtil stillet sig som Opgave, at værne om de Smaa i Samfundet, og han vil haabe, den vedvarende vil vedblive dermed.

Hermed sluttedes Forhandlingerne efter at Konf. David havde gjort nogle Bemærkninger mod den Tviol, F. A. Hansen havde kastet over de statistiske Optegnelser's ubetingede og ukritiske Brugbarhed. Efter at Forsamlingen derpaa med overveiende Majoritet havde vedtaget, at der i den her behandlede Sag skulde fattes Resolution, foreslog Præsidenten den ved Horsensmødet bifaldte Resolution: „Forsamlingen udtaler, at efter dens Overbeviisning fuldstændig Frihed, ikke blot med Hensyn til Udstykning, men ogsaa med Hensyn til Sammenlægning, er det, som gennem Lovgivningen og Forvaltningen bør tilstræbes, fordi den vil give alle gode Kræfter den dygtigste og meest frugtbringende Anvendelse og Danmarks Agerbrug det største Udbytte“, — som ligeledes vedtoges med stor Majoritet.

I Middagsmødet Kl. 12 $\frac{1}{4}$ gaves Ordet først til Konf. David, der meddeelte en „foreløbig Oversigt over Størrelsen af det besaaede Areal og Udsæden i Kongeriget Danmark den 15de Juli 1861“, hvilken Oversigt i et Antal af 800 Exemplarer overgaves til Fordeling blandt Medlemmerne.

Ogsaa til Veiledning ved Besvarelsen af det første Spørgsmaal, der kom under Forhandling: „Hvorledes forholder Folkemængden i Danmark sig til de Fordringer, som et fremadskridende intensivt Agerbrug gjør paa Arbeidskraft?“ havde Konf. David ladet udarbejde og omdele „Oversigter over Befolkningstætheden i Kongerigets Landdistricter efter Folketællingen den 1ste Februar 1860“, og han knyttede derpaa et Par Bemærkninger hertil. Der kan gives en forskjellig Fortolkning af, hvad man forstaaer ved et fremadskridende intensivt Agerbrug, men i hvert Fald vil dette altid fordrø en tilstrækkelig

Arbeidskraft. I Danmark var 1845 Landbefolkningen pr. □ Mill 1568, i 1855 var den 1712 og i 1860 var den 1814 pr. □ Mill. Denne Folkemængde i Landdistrikterne er mindre, end den, vi finde i Belgien, Holland og England, men større end i Rusland, Sverrig og Norge.

Dyrløge Jensen henleder Tanken paa, at den betydelige Forskjel paa Befolkningstætheden i de forskjellige Amter muligviis staaer i Forbindelse med den ulige Udbredelse, Drainingen har fundet.

Statsraad Tessdorpf: Et intensivt Agerbrug er det, hvor der paa en god Jord dyrkes noget over Halvdelen, og hvor alle de Midler, et fremstribende Agerbrug har lært os, ere bragte i Anvendelse.

Dette vil vise os, at vi paa Jerne ere forsynede med den Arbeidskraft, som et intensivt Agerbrug fordrer. Hvor Jorden er stærkest, og den altsaa meest trænger til at bearbejdes, behøves der for at dyrke den intensivt omtrent 25 Menneſter paa 100 Tdr. Land. Men stille vi ikke Forbringerne høiere end Tilfældet nu i Almindelighed er, da findes der vist en tilstrækkelig Arbeidskraft de allerfleste Steder.

Den næste Sag paa Dagsordenen var: „Have de Bønde-høiskoler, hvormed ikke er forbundet noget Agerbrug, hvortil der forholdsviis ikke udfordres stor Kapital, kunnet virke tilfredsstillende?“

„Hvad kan der gøres for Oprettelsen af Skoler paa Landet, omfattende flere Skoledistrikter, hvori en videregaaende Underviisning, end den inden Konfirmationsalderen meddeelte, kan finde Sted for den mandlige Ungdom?“

„Hvad kan der gøres for Oprettelsen af Haand-gjerningskoler i ethvert Skoledistrikt paa Landet for den af Skolen udskrevne qvindelige Ungdom?“

Spørgsmaalene indleedes af Kammerherre Wichfeld til Engestofte. Man dømmes neppe feil, naar man paaſtaaer, at der hos Landalmuen mange Steder rører sig en stærk Trang

til at udvide sine Kundskaber, og det viser sig blandt andet ogsaa ved den Fremgang, som Underviisningen i de sidste 20—30 Aar har haft, og navnlig ved Oprettelsen af alle vore Folkeskoler, der med Undtagelse af Rødding, Haraldslund og Næsgaard alle falde i Tidrummet siden 1851.

Naar vi nu da undersøge disse Skoler, og opkaste Spørgsmaalet, om hvilken Indflydelse det har paa den Nytte, de have gjort, om de have Ford eller ikke, da viser det sig, at kun ved 2 af disse — ialt er der 17 — nemlig Næsgaard og Skaarupgaard gives der Underviisning i Landbruget. Til flere af de andre hører der vel Ford, men den benyttes ikke egentlig ved Underviisningen, derimod er Læsning, Retfkrivning, Regning, Historie, Geografi, o. s. v. det, hvorpaa der egentlig lægges Bægt.

Hvorvidt det er rigtigt at indføre Dplærelse i det praktiske Landbrug ere Meningerne deelte om; Taleren kjender Næsgaard og veed hvormegen Nytte, Eleverne der have høstet af det, og i det Hele taget maae vi vel være enige om, at naar Underviisningen kan meddeles under Forhold, hvor Jorden drives mønsterværdigt, da maa den være god.

Et Moment af stor Bigtighed for Fremgang i Folkehøjskolevæsenet er, at de tilstrækkelige Lærerkrafter habes, og i saa Henseende vil forhaabentlig den udvidede Underviisning, der nu i nogle Aar er bleven en Deel Seminarister til Deel i Kjøbenhavn, virke fyldestgjørende.

Hvad Kvindens Uddannelse angaaer, da er den jo af en heel anden Art, da hendes Virksomhed nærmest skal falde i Hjemmet; det er derfor neppe at anbefale at benytte Skoler hertil i Lighed med de for de unge Bønder sønner. Derimod ville muligviis Haandgjerningskoler meget kunne bøde paa de Mangler, der unegtelig knytte sig til største Deelen af vor kvindelige Befolkning i Landalmuen.

Gaarbeier Nielsen til Lyksborg: De Skoler, hvortil ikke findes noget Fordtilliggende, og hvor altsaa ingen Underviisning i al Fald i praktisk Landbrug har fundet Sted, have

dog saavidt ham bekjendt virket heldigt. De unge Mænd, der have besøgt disse, have steds hørt til dem, der ere gaaede foran med Forbedringer.

Gartner Wendt troer, at Haandgjerningskoler kunne stifte stor Nytte. Da der i hans Sogn skulde stiftes en 2den Lærer, fik man Tilladelse til i hans Sted at antage en Lærerinde, der skulde have en Haandgjerningskole, og denne har virket heldigt.

Han mener, at Kjendskab til Rodfrugtavl, Træfrugtavl, Havedyrkning o. lign. ogsaa burde opføres blandt Lærefagene ved vore Folkehøiskoler, thi i de Egne, som f. Ex. hans, hvor Arbeidskraften er meget stor, og der ellers let vil uddanne sig et Proletariat, vil den derved kunne finde en heldig og frugtbringende Fortjeneste.

Dyrlæge Jensen har seet, at de unge Mennesker, der have besøgt Rødding, i Reglen ere blevne dygtigere Folk, end de ellers vilde være blevne.

Forstander Schrøder fra Rødding mener, at det navnlig maa være de gamle Elever fra Skolerne, der bør udtale sig i den foreliggende Sag, da de dog ville være de kompetenteste Dommere herover. Vel deeltage Eleverne ved Rødding ikke til Stabighed i Agerbruget, men de have dog daglig et veldrevet Agerbrug for Sie, medens de opholde sig der, og faae derved Lyft til, naar de senere komme bort, at iværksætte et lignende paa den Jord, de faae med at gjøre. De deeltage i enkelte Arbejder, som f. Ex. Roedyrkningen, Træplantning o. lign., og faae desuden Underviisning i Landbrugets Theori og i Landmaaling. Saa vidt muligt søger man at staffe dem Plads, efter at de have besøgt Rødding, paa veldrevne Gaarde, og heraf have de da høstet større Nytte, end de kunde have af at deeltage stabigt i Arbeidet paa Skolens mindre Agerbrug. Det har glædet ham, at der ikke her, som ellers undertiden skeer, er blevet klaget over, at Folkehøiskoleeleverne have med andre Ting at gjøre, end de strengt taget Landbruget vedrørende, det glæder ham, da han anseer disse andre Ting for

aldeles nødvendige for at uddanne dem til dygtige Statsborgere.

Assistent la Cour fra Landbohøjskolen: Det er netop denne sidste Side af Sagen, hvorpaa han troer der maa lægges særlig Vægt; vore Folkehøjskoler skulle ikke specielt være Agerbrugsskoler, thi hvor vigtigt end Agerbruget er, saa hører der dog mere end et nok saa nøie Kjendskab hertil for at være dygtige Statsborgere. Dette bliver man aldrig, førend den Almeenaand, den Fælledsaand, der er en Livsbetingelse for ethvert sundt Samfund, vækkes og kommer til fuld Erkjendelse, og intet bidrager saaledes hertil, som det, at Kjærligheden til Fædrelandet bliver vaakt, styrket og klaret. Derfor maae vi takke Grundtvig og Flor, at de alt for over 20 Aar siden med aabent Die for den dybe Sandhed, der ligger til Grund herfor, begyndte at arbejde i denne Retning, thi det stærke nationale Liv, der i det sidste Marti er vaakt her i Landet, har for en væsentlig Deel havt sine bedste Planteskoler i vore Folkehøjskoler.

Men ifølge den store Betydning, Naturvidenskabernes efterhaanden have faaet for det praktiske Liv, var det umuligt andet, end at de ogsaa maatte trænge ind i Folkehøjskolen, hvor de naturligt vare kaldede til at afhjælpe den Mangel paa realistiske Underviisningsfag, der ellers i Længden vilde have ført dem i en stæv eenfædig Retning. Der gaves dem ogsaa inden kort Tid Plads paa alle vore Folkehøjskoler, men Underviisningen ledes paa en meget feilagtig Maade, idet hvert enkelt Fag: Remi, Fysik, Botanik o. s. v. staaer for isoleret, saa der ikke gives Eleven noget samlet Billede af den Natur, hvori han senere er kaldet til at arbejde. Følgen er da ogsaa den, at hvormeget de end have interesseret ham, saa dunste de dog snart bort, tabes lidt efter lidt, saa kun tilfældigt enkelte Stumper ligge som en unyttig Viden i Elevens Bevidsthed. Man bør derfor søge at binde dem sammen, saa at de fra at være selvstændige Fag blive Hjælpefag for et enkelt, og hertil egner netop Landbrugslæren sig ganske udmærket. Denne bør

altsaa gives Plads paa vore Folkehøiskoler, men Spørgsmaalet er nu, om den da ogsaa skal læres praktisk paa Skolerne. Derefter troer han ikke der bør stiles; thi at pløie, harve, saae o. s. v. kan den Unge ligesaa godt og med mindre Offre fra alle Sider lære hos en dygtig Landmand; det, det gjælder om, er at uddanne hans Aand og ikke hans Hænder, hans Tænkning og Viden og ikke hans Fingersærdighed paa det Omraade, hvorpaa Agerbruget virker.

Men med dette Maal for Øie, kunde man da sige, at et Fordragskursus alligevel er nødvendigt, for enten som Forsøgsmark eller som Mønsterbrug at lære ham det Nye og Fremskridtene at kjende; — det skulde altsaa nærmest gjøre Tjeneste som en Deel af Underviisningsapparatet, men hertil vil der fordrøes saa store Pengemidler, at der alene af den Grund sjældent kan blive Tale herom, og desuden vil det —, hvis det skal gennemføres godt, uden hvilket det jo ellers taber sin Betydning, — fordrø en saa alsidig Dygtighed hos Forstanderen, at man sjældent vil finde Folk dygtige nok dertil. Derimod vil det være godt, at der ved Skolerne findes et lille Stykke Jord, hvorpaa de forskjellige Korn- og Græsarter kunne dyrkes, hvor Hør-, Humle- og Havedyrkingen kan vises, da dette uden at være altfor pengeflugende vil være til stor Nytte ved Underviisningen.

Naar der dernæst spørges, hvad der kan gøres for Oprettelsen af Folkeskoler, da bør der vist væsentligt arbeides paa, at bringe den Trang hos Bonden til at søge sine Kundskaber udvide, som, maastee ham selv ubevidst, findes overalt, — at bringe den til Klarhed, hvad enten dette nu skeer ved at søge letfattelige, vækkende Foredrag holdte eller paa anden Maade, og hertil bør da saavel Landbosforeningerne som hver Enkelt i sin snevrere Kreds bidrage. Naar først dette er skeet, Trangen er bragt til Bevidsthed, da ville Midlerne til at afhjælpe den let findes, og efterhaanden ville større og mindre Skoler blive oprettede; ved den første Indretning og Ordning af disse kan man da være behjælpelig og raadgivende, men man bør afholde sig fra at gribe styrende ind, og overlade dette aldeles

til Forstanderne og Bønderne selv; thi kun ved at disse, der skulle benytte Skolerne, føle sig som Skolernes rette og naturlige Børgere, have disse en fast og varig Grundvold at hvile paa.

Sekretair Friis henleder Opmærksomheden paa Aften-skoler, som et Middel til at forberede Trangen hos Befolkningen til at søge Kundskaber. Forøget Interesse for saadanne Aften-skoler haaber han, at den videregaaende Uddannelse af Semina-rister i Kjøbenhavn skal medføre.

Redakteur J. A. Hansen anbefaler at samle større Distrikter til en større fælleds Skole, der altsaa vil komme til at staa imellem de almindelige Bøndeskoler og de høiere Landboskoler. Aldeles fri bør Underviisningen ikke være, da det jo er en Kjendsgjerning, at man sætter meest Priis paa det, man betaler. Men fremfor Alt er det en Livsbetingelse for denne Slags Skoler, at de udvikle sig uden Statens Mellem-komst.

Kammerherre Wichfeld: Indtrykket af Discussionen har for ham været det, at vi alle ere enige i Nødvendigheden af, at Underviisningen for den mandlige Ungdom bringes videre end i Almueskolen, og at navnlig Høandsgjernings-skoler for den kvindelige Ungdom ere at tilraade.

Hermed sluttede Forhandlingerne for denne Dag, og Medlemmerne skiltes ad, for snart efter at deeltage i de Udflugter i forskjellige Retninger, hvortil Byens og Omegnens Beboere havde stillet omtrent 250 Vogne til Raadighed. Omtrent 500 Deltagere drog til Bangensø, 250 til Høllufgaard og Søbh-søgaard, 200 til Raunholdt og 50 om ad Fælledsmeieriet i Marslet og Ulriksholm til Skovsbo. Disse fornøjelige Toure foretoges i det deiligste Veir og gennem skjønne og frugtbare Egne. Overalt modtoges og beværtebes Deeltagerne af Eierne med en smuk og omfattende Gjæstfrihed, og særdeles glade vendte de mellem Kl. 10 og 11 om Aftenen tilbage fra de forskjellige Steber.

Torsdagen den 2den Juli var Dyrskuedag, men desuden

holdtes om Morgen en Foredrag af Kandidat C. B. Rimestad fra Kjøbenhavn om Arbejderspørgsmaalet:

„Er det ønskeligt, at der oprettes Foreninger, hvis Diemed det er at støtte Arbejderen paa Landet i Sygdomstilfælde og at række ham en hjælpsom Haand i hans Alderdom, og hvilke Erfaringer har man angaaende saadanne alt bestaaende Foreninger?“ — „Hvilke Forholdsregler kunne tages, for at paavirke Arbejdsklassen til at forskaffe sig en mere sikket Existens og et bedre Velvære?“ — „Hvorledes kan Loven af 8de Marts 1856, dens Hensigt med de Fattiges Kasse bedst opnaaes?“ Dette Foredrag overværedes af en stor Deel Tilhørere, hvem han varmt lagde Sagen paa Hjerte, idet han sluttede med at tilbyde sin Hjælp til alle dem, der vilde søge at arbejde i denne Retning.

Angaaende Dyrestuet see nedenfor. — Om Aftenen vare Forsamlingens Medlemmer indbudne til en Fæst i „Fruens Bøge.“ Et stærkt Uveir, der henimod Aften trak op over Byen, skabede imidlertid meget den iøvrigt ret smukt arrangerede Fæst.

Ved Begyndelsen af Mødet Fredag Morgen Kl. 9 medbeelte Præsidenten Udsaldet af Komiteevalgene til næste Landmandsmøde. Til paa Forsamlingens Vegne at indtræde i den forberedende Komitee vare valgte Justitsraad, Borgermester Fin sen i Sønderborg og Godseier N. v. Ladiges til Borghorster-Hütten, og til Dommere for Maskiner og Redskaber: Forpagter Heide fra Bygholms Teglværk og Fabrikant Winstrup fra Kjøbenhavn; som 3die Medlem af denne sidstnævnte Komitee valgte Udstillerne Møller Clausen fra Broager.

Derpaa fattes følgende Spørgsmaal under Forhandling:

„Er man istand til at naae Maalet for Kreaturerens Udvikling ved Krydsning alene, uden i hderligere Maal, end nu er almindeligt, at sørge for, at holde dem i Kraft og under en stadig Udvikling fra Fødselen saavel Vinter som Sommer, og gjælder dette saavel Malke- som Fedekvæget?“

„Var det ikke ønskeligt, om Kvægfedning blev drevet i videre Omfang her i Landet, end Tilfældet nu er, og tilfredsstillende den jydsk Studes Forordringer, som man ved Kornfedning maa stille til Dyret?“

„Anerkjender man her som i England Ungkvægets Fodring med Rodfrugter som en af Hovedbetingelserne for dets Fremhold til Udvikling saavel af Fedesom af Malkkvæg? Bør Kalvene den første Sommer holdes paa tørt Foder eller paa Græs?“

Spørgsmaalene indleedes af Kandidat Fenger fra Rødding: Den Deel af Kvægavlen, der vedrører Meieriet, har i de senere Aar gjort store Fremskridt; Dyrskuet igaar viste, at vi mange Steder have fortrinlige Racer; desuden fodres Malkkvæget nu langt bedre end tidligere, og vi vide saanogenlunde, hvorledes Fodret betaler sig.

Men anderledes med Fedekvæget; der er det vanskeligt at komme til noget Resultat om Rentabiliteten, da man ei veed, hvad Opbrættet, Udvorningen o. s. v. koster, fordi Fordelen falder paa saa mange Hænder. Gav Studen, naar den fedet gik fra Jylland, et passende Vederlag for Kraftfodret, da vilde ei, som Tilfældet er, Studesfedningen gaae tilbage. Den er allerede indskrænket meget, og egentlig træffer man nu kun paa „Stalbning,“ det er en Fodring med utærsket Sæd og Hø, der vist for en Vinter mindst vil svare til 8 Tdr. Havre og 1½ Tæs Hø; anvendtes et saadant Foder paa Køerne, vilde de give et stort Udbytte.

Om Foraaret gaae Studene til Marsten. Medens de ere i Jylland, inden de endnu have begyndt Driften, ere de næsten fede, og ville kunne blive det ved et Tillæg af 1 til 2 Tdr. Byg. Men i de 14 Dage de tilbringe paa Veien til Husum tabe de meget baade af Flommen og Rjødet, saa man neppe kjender Studene igjen efter Reisen; Taleren har havt Leilighed

til at erfare, at Brystomfanget hos en Stud har formindsket sig 3 Tommer under Vandringen.

Naar man nu vil undersøge, hvorledes Indtægten fordeles sig paa Opdrætteren, Stalbstudeholderen og Fæderen, da vil det vise sig, at et stærkt Græshold og en god Staldning i et Aar i Reglen kun indbringer 30 Rd., hvilket maa ansees for for lavt, thi en „Foderstud,“ der fodres langt mindre stærkt, indbringer ofte Bønderne 25—30 Rd. Fortjene da Bønderne for meget, Herremændene for lidt? Nei, i Virkeligheden fortjene de for lidt allesammen, Maskineriet de holde i Gang er for kostbart; en kort Beregning vil strax vise os det. Gjennemsnitsalderen af en Stalbstud, der gaaer fra Jylland er 5 Aar; Prisen er 100 Rd., det bliver altsaa 20 Rd. aarlig; men denne Sum bør ikke fordeles ligeligt paa alle 5 Aar, thi de første og sidste fordre meest. Kaldens Tillæg er kostbar; alene Melken vil vist løbe op til 10 Rd. og desuden medgaaer jo en Del Havre og Hø, saa det første Aar omtrent vil koste 20 Rd.; Staldningen af Studene i det sidste Aar koster endnu mere, og tilbage for Holdet af Ungstudene i de 3 Aar bliver da kun 12—15 Rd. om Aaret, og mindre kunne Bønderne ikke have.

Som det nu drives, er Studeholdet derfor uholdbart; men det kan sikkert forandres saaledes, at det betaler sig, og vi ere opfordrede til at tænke alvorligt herpaa, da vi ifølge vor Velggenhed ere naturligt kaldede til at producere Studer til England.

Et væsentligt Moment hos Jyden, som vil være en god Støtte for Studeholdet, er den store Interesse, hvormed han følger Tillægget, Opdrætningen og selve Fødningen. Igjennem Aarhundreernes Løb have de vidst at staffe sig en fortrinlig Race. Studeholdet yder desuden indirekte Fordele; Gjødningen, der falder efter dette, har Ord for — og det vist ikke uden Grund — at være bedre end efter Malkekvæg; Tabet af Æggehvite og Salte vil ogsaa ved en ligefrem Beregning vise sig at være mindre ved Studefødningen. Etatsraad Tessdorff

oplyste i Horsens, at Gjøbningen kun kostede lidt; en Gaardmand i Slesvig, der i mangfoldige Aar har fedet Stude, har kun behøvet at ligne 20—30 pCt. af Kraftfodrets Værdi paa Gjøbningen.

Ligesom de allerfleste Steber i Jylland indskrænkes ogsaa Studedefningen i Egnen sønden for Ribe, men den afløses ikke her af Koldhold, men af Studeopdræt, støttet af engelsk Indblanding, saa Studene i 3½ Aars Alder have givet 180 Rdr. Fodret er ei meget afvigende fra det, der bruges paa Staldstudegaardene i Jylland; man fodrer med løs tærstet Halm og Hø samt for 10 Rdr. Oliefager til hver. Fodret betaler sig altsaa ved denne Fremgangsmaade langt bedre end ved at følge den gamle, og det Jyden derfor maa lægge Vind paa er at faae et bedre og hurtigere Opdræt, og at begynde tidligere end hidtil at fodre dette stærkt. Men hertil maa der bruges Koer, der ikke kunne erstattes af Byg, selv om dette er billigt, thi der foreligger baade fra England og her fra Indlandet Erfaringer for, at Koer ere aldeles nødvendige for med størst Fordeel at drive Fedningen, ligesom der ogsaa til en hurtig Udvikling, der som paaviist er saa vigtig, nødvendigviis behøves Koer.

Hvad dernæst Fededyrenes Bygning angaaer, da er det jo udisputeerligt, at et Dyr, der skal betale sin Fedning, maa have en god Bygning, og dette har ogsaa alle de jydste Stude, der høre til „Slaget,“ men det er langt fra Tilfældet med de andre. I mange Egne, navnlig i Ringkjøbingegnen, stænkes der ei Udvalget af Tyre Opmærksomhed nok; man benytter den første den bedste Tyr, og at Springpengene kun ere 1 Mk. er et stærkt Beviis paa, hvor liden Vægt man tillægger denne Side af Sagen. Det jydste Fedevægs Bygning kan altsaa blive god, naar der anvendes nogen Omhu og Eftertanke ved Tillæget, men derimod savne vi Erfaringer for, at den jydste Stud egner sig til en hurtig Udvikling. Komme de unge Stude for tidligt i Flokken, der gaaer til Marsten, da voxe de der, men fedes ikke saaledes som de ældre. Man vil have erfaret,

at det stotste kullede Kvæg, som har været indført til Ringkjøbing, bedre egner sig til en hurtig Udvikling end den almindelige jydste Stud.

Svab angaaer den Størrelse af Fedeqvæg, man bør foretrække, da maa den rette sig efter Forpleiningen. Under iøvrigt lige Forhold forrenter en stor Stud sig bedre end en lille, naar Forpleiningen kan være god, da Transporten forholdsviis er billigere for hiin end for denne.

Resultatet af de her fremsatte Bemærkninger vil altsaa være, at man navnlig bør lægge Vægt paa:

- 1) At Studen udvikles hurtigere, end Tilfældet nu almindeligt er.
- 2) At vi faae bedre Springtyre, i hvilken Henseende de store Eiendomsbesiddere bør have Tillæg af gode Stambjør.

Rapt. Buchwald troer ei, man ubetinget kan sige, om Malkoer eller Fedestuden betaler sig bedst, — Smør- og Sædpriserne og mange andre Forhold influere herpaa. En Malkoer fordrer mere Græsning (1 Td. Land) end en Stud (6—7 Stpr. Land). Ved Meieriet maa man regne større Tab, thi Afgangen er større; regner man f. Ex. Afgang blandt Malkoerne ved Uheld at være 5—6 pCt., saa vil det blandt Studene kun være 3—4 pCt.

Han troer Opdrættet blev fremstillet noget for dyrt af den foregaaende Taler. Der er mange Græsgange, saasom svovlede, sibe Enge, der ikke passe for Koen, men hvor Studen dog godt kan ernære sig.

De faa jydste Stude, han har opdrættet, ere i 3die Aar gaaede til Kjøbenhavn til Slagtebænken, og veie da i Reglen 20—30 Pbd.; altsaa kan den jydste Stud godt udvikles hurtig. De engelske Stude, ved hvilke Opdrætningen forceres, vilde sikkert tabe overordentlig meget, hvis de skulde drives langt.

Proprietair Friis til Kullerup: Den jydste Studs langsomme Udvikling skyldes det knappe Foder. 2—3 Potter Mælk til en Kalv om Dagen er for lidt. Han har med stor Fordeel brugt at give Kalvene Ammer, idet de bedste Udsætterkoer have gjort Tjeneste som saadanne. Kalvene have i de første

3 Maaneder gaaet hos dem uden at faae andet, senere ere de et Par Timer om Dagen satte ind til dem og ere iøvrigt fodrede med Gulerødder og Hø. — Vil man fodre den jydste Stud stærkt, vil man ligesaa godt som i England kunne naae en hurtig Udvikling.

Proprietair Eriksen til Mundelstrup takker Fenger for det omfattende, korrekte og interessante Foredrag. Dog vil han forvare den jydste Stud mod Beskyldningen for, at den ei er trivelig, men Grunden er den, at den opdrættes hovedsagelig af Smaafolk, der først fodre sparsomt og knapt, og senere meget tidligt spænde den for Vogn. Hvis man paa Gaardene lagde til efter større Maalestof og fodrede godt, da vilde den jydste Stud vise, at den egnede sig til Fedning.

Fedningen betaler sig ikke, hvor man let kan affætte sit Korn, og hvor man ikke trænger til en kraftig Gjødning, men der ere mange Egne og Gaarde, der næsten ligefrem fordre Studedefning, for at bringes i Kraft. — Koerne maae indføres til Fedningen. — En stor Deel Staldstude ere næsten ligesaa gode som flere af dem, der som fede gaae til Hamborg.

Kapt. Jagd: Tillægget og Opdrætningen er en Hovedsag, derfor maa der passes paa, at baade Moder og Fader egne sig for Fedning, men desværre lægges der næsten altid for ringe Bægt paa Tyren; den nærmeste Tyr er den bedste, ja efter manges Mening er endog den mindste den bedste.

Den spæde Kalv maa, for sundt at udvikle sig, have sin Næring fra den naturlige Kilde, fra Moderen; men Koen giver mere Melk end 1 Kalv behøver, derfor sætter han 2 til; efter 3 Maaneders Forløb tager han dem fra og sætter atter 2 til; hver Ko har altsaa ammet 4 Kalve, og da disse Kalve ere langt bedre end de paa almindelig Maade opdrættede, skal man vel neppe ad nogen anden Vej faae en større Indtægt af hver Ko. Køerne ere lidt ondskabsfulde ved at die Kalvene, og det fordrer Opmærksomhed at opdie dem paa denne Maade. 3 Begyndelsen gif kun faa Kalve bort ($\frac{1}{10}$), men ved Overgangen til Græs i Foraaret døde en Mængde; han indkjøbte da Winter-

mælk hos Naboerne, og blandede lidt efter lidt mere og mere Græsmælk deri til Kalvene, og Dødeligheden tabte sig.

Forvalter Buus giver nogle Meddelelser om de sidste 3 Aars Stubefødning paa Gjedsergaard, hvoraf det fremgaaer, at de 1860—61 maatte ligne 19 pCt., 1861—62 13,6 pCt. og i 1862—63 31 pCt. af Fodrets Værdi paa Gjøbningen. Om Gjøbningen kan bære denne Underbalance af i Gjennemsnit 18—20 pCt. er et Spørgsmaal, som han maatte lade henhænge uafgjort, men den er iøinefaldende langt kraftigere og værdifuldere end Gjøbning efter Malketrææg. Ved Gjedsergaard ere Transportudgifterne 7 Rd. pr. Stk. højere end ved den direkte Reise fra Aarhus til Kiel.

Studene, man om Efteraaret modtager, see meget egale ud, men snart blive omtrent $\frac{1}{3}$ Deel af dem tilbage og udvikle sig først, naar de have staaet en længere Tid. Runder disse 30 pCt. utrivelige Stude undgaaes, da vilde Fødningen være en god Forretning.

Proprietair Buchholz fra Skovhuus troer ogsaa, at man lægger for liden Vægt paa Tillægssdyrene.

Forpagter Lawatz fra Kallundborg Ladegaard gjør opmærksom paa, at saavel den daarlige Sommergræsning, som det mindre gode Hø, man mange Steder har i Vestjylland, vel egner sig til at fodre magert Kvæg, men ikke stærkt opdrættede Kalve, der ville gaae tilbage strax den første Sommer paa slig Græsning. Man bør derfor ei for Vestjyllands Vedkommende opfordre til for stærk Fodring af Opdrættet. Til Koldfrugter, som ere saa heldige for en stærk Fodring, har man ikke der den fornødne Arbeidskraft.

Kapt. Buchwald vil ansee det for et overordentligt Misgreb, om vi ville ophjælpe Fødningen ved at indføre fremmede Racer eller krydse dermed.

Professor Tscherning: Det er misligt og farligt at indføre fremmede Racer til Krydsning. Man troer i Reglen ikke, at den ondartede Lungesyge er smitsom, men det er vist, at den er afgjort smitsom, og den har aldrig viist sig her i

Landet, uden at det kunde paavises, at den var indført fra fremmede Lande.

Kandidat Fenger har ei bestemt ubtalt, at vi behøve at indføre nogen anden Kvægrace; maaskee viser den jydskte at egne sig til en hurtig Udvikling, naar man først saae det forsøgt. Fremmede Racer ville ganske vist ikke svare Regning, naar de sættes paa jydsk Forpleining, men muligviis naar denne bliver forbedret.

Proprietair Erichsen ønsker en bestemt Udtalelse af Forsamlingen om, at „Kvægsejning bør drives i videre Omfang her i Landet end Tilfældet nu er“.

Da Discussionen over disse Spørgsmaal hermed var sluttet, satte Præsidenten under Afstemning, om der, som nu foreslaaet, skulde fattes nogen Resolution i denne Sag, men det fandt kun ringe Tilslutning og bortfaldt derved.

Det næste Spørgsmaal:

„Er der endnu saameget eiendommeligt og godt tilbage hos vore Landracer af Heste og Kvæg, at de kunne udvikles og forbedres passende for vore Forhold ved sig selv, eller ere vi nødsagede til at tye til udenlandske Dyr, for at indpøbe hine de Egenskaber, vi behøve?“ — blev indledet af

Overkrigskommisair Brant h til Clarupgaard: Ved Landracer forstaaer han de for hver større eller mindre Egn karakteristiske Racer, der ere fremkomne ved en samlet Paavirkning af Klima, Jordbund og Opdrætters Røgt og Pleie. — Den danske Landhest er saa søgt, at den i Sandhed fortjener Opmærksomhed, og naar der, som ofte er Tilfældet, gives indtil 100 Rd. for et Pottesøl, da viser dette fuldt Værdien af den. Her behøves altsaa ingen Indblanding. — Og saa den jydskte Stude er saa god, at vi bør vogte os for at blande den med fremmede Racer. — Tendenten til at ophjælpe vort Malkekvæg ved Anglerkøer har faaet stærk Indgang; dette synes maaskee ogsaa i Diebliffet at kunne lykkes ret godt, men for Sjællands Vedkommende troer Taleren dog, at Anglerkøen, som

kommer fra sine lune Hæfter, vil finde det jydste Klima for barst. Desuden er vor jydste Ko virkelig saa god, og passer saaledes for Forholdene, at vi sikkert gjøre bedst i at anvende vor Flid paa at forbedre denne ved sig selv.

Proprietair Brun til Ormholt: Kun hvor Græs og Foder er fortrinligt, har Indblanding af fremmede Racer viist sig nogenlunde heldig, derimod er den overalt mislykket, hvor Græsset og Høet er grovt. Paa saadanne daarlige Græsgange kan man opdrætte Ungkvæg, men ikke græsfede Stude eller med Fordeel holde Mælkfæer.

Kandidat Fenger: Kjødets Kvalitet i den jydste Stud, som den nu fedes, er fortrinlig, men betaler denne Fiinhed sig? Englænderne erklære i al Fald, at de ikke have Raad til at betale denne Fiinhed, og derfor naaes der aldrig for vort eller andet fremmed Kvæg saa høie Priser, som for det engelske. I England fordrer man Kjød og ikke Fidt, og det er denne Fordring, man viist staaer sig bedst ved at tilfredsstille.

Børgmester Vech til Baldbhygaard: I Jylland er der Egne, der fortrinligt egne sig til Fodning af fremmede Racer, hvorfor skulle vi da ikke benytte disse. Englænderne erklære i al Fald, at de ikke have Raad til at producere „jydsk Kjød“, men mon vi da have det?

Statsraad Valentiner ønsker at høre begrundet, hvorfor Mælkforpagterne kunne give $\frac{1}{4}$ ø mere for Potten af den jydste Koes Mælk end af den sjællandske.

I Middagsmødet fattes først Spørgsmaalet: „Er et intensivt Skovbrug foreneligt med Skovvang?“ under Forhandling. Der ubspanndt sig efter et temmelig langt indledende Foredrag, en megen varm Discussion herover, men den noget indskrænkede Plads, hvorover Tidsskriftet disponerer, tvinger os til kun at meddele et kort og sammentrængt Resumé heraf.

Spørgsmaalet indledes af:

Kandidat Oldenborg fra Svendborg, der først meddeler en stor Deel meget detaillerede Beregninger over Udbyttet af

de forskjellige Slags Skove under forskjellige Forhold, kommer herigjennem til det Resultat, at det høieste, et Skovbrug under de gunstigste Forhold kan forrente pr. Td. Land er 125 Rd. Hvis altsaa en Skov staaer paa en Jordbund, der har en høiere Grundværdi end 125 Rd., foraarsager den ligefrem Tab. Men Begrebet „god“ med Hensyn til Jorden er ikke det samme for Skovbruget, som for Agerbruget; han anfører saaledes Exempel paa, at en Skov paa Jord til Taxten 16 ikke har givet større Udbytte end en anden Skov under iøvrigt samme Forhold, men paa Jord til Taxten 7. Medens derfor Skoven paa de frugtbare Jorder ikke i sit Udbytte kan komme Agerbruget nær, saa kan den derimod ofte paa Jord med ringe Taxt, eller som kun har ringe Værdi for Agerbruget, give et langt større Udbytte end dette.

Hvad er da naturligere, end at opelste Skov paa denne Slags Jord og give den frugtbare hidtil med Skov bevogede Jord tilbage til Agerbruget; det er saa indlysende det fordeelsagtigste baade for Enkeltmand og for Staten, at hiin sikkert ikke skulde tøve med at iværksætte denne Omflytning, hvis ikke Staten tvang saa megen af vor frugtbareste Jord til urentabelt at henligge under Skovbruget.

Professoren Oppermann fra Kjøbenhavn er enig i, at Skovtvangen ingen Nytte er til, at den er statsøkonomisk skadelig, men vanskeligt er det ved bestemte Tal at føre Beviset herfor. Han mener saaledes, at man gjør Skovene uret ved at sige, at de i heldigste Tilfælde kun kunne forrente 100—125 Rd. pr. Td. Land. Han troer man vilde gavne Sagen mere ved at forlade Kritikens Valplads og gaae over til at opstille bestemte positive Forslag til en god Skovlovgivning.

Godseier Estrup til Skafføgaard skulde let komme fra at hæve de trykkende Bestemmelser; hæver man nemlig ved et Pennestrøg al Tvang paa de private Skove, da er Knuden løst. Han gjennemgaaer derpaa nogle af de trykkende Forbud, Skovtvangen medfører, saaledes: at der ikke maa græsses i private Skove, skjøndt netop derved Frøet trædes i Jorden,

faa det ei kan ødelægges af Musene; — at man ei kan vælge hvilken Bestand man vil, og altsaa f. Ex. ikke maa erstatte Bøgen med Naaletræ; — at en Eier ved Kjøb af en Skov kun maa hugge til eget Brug i de første 10 Aar, undtagen naar han vil lade sig udvise af den af Regjeringen bestalte Formyhnder; hvem garanterer desuden, at denne Formyhnder forstaaer Tingen bedre eller endog ligesaa godt som Skoveieren selv. De færreste kunne renoncere paa Indtægten af Skoven i saa mange Aar og derfor hellerikke paa Udviisningen, men Skoveieren har da kun Ret til at henvende sig til selve Regjeringen, for at klage over de tvingende Bestemmelser, som den bestiftede Formyhnder vilkaarlig kan paalægge. — Vel have vi Lov at flytte Skoven over paa et ligesaa stort boniteret Areal, men atter her ere vi undergivne det faderlige Tilshyn, og maa vælge den Bestand, som den velvise Tilshynsmand tilfiger.

Han kan ikke gaae ind paa den Ufrihed, der ligger i at betragte Skoven som en Nationaleiendom, og altsaa hellerikke paa, at Almeenhedens Krav paa en billig Produktion er berettiget.

Kandidat Friederichsen: Netop fra Statens Standpunct og for det Heles Vedkommende kan man paavise, at Skovtvangen er et Tab, og det er jo da saa meget mere Regjeringens Pligt at søge den hævet.

Kapt. Jagd: Ja, forandre kun Loven saameget som de ville, naar de blot ville betragte det som en Nationalforpligtelse at værne om Skovene i det Hele taget. For Vestjylland er Skovtvangen en Nødvendighed, og baade ved private Kræfter og ved Statens Hjælp gaaer man der ud paa at opelske Skove; standses denne Bestræbelse, og de allerede anlagte Skove ødelægges, lider Agerbruget derved et ubodeligt Knæk.

Lad Skoveierne bevæge sig med saa megen Frihed som muligt, men lad aldrig Statens Garanti falde bort.

Kandidat Oldenborg: Der har aldrig været Skov, hvor der nu er Ahl.

Professur Doppermann: Hvis Sagen, som en Taler nys yttrede, var klarer ved et Pennestrøg, da var det jo let, men han troer ikke det hidtil har været og tvivler paa det endnu er muligt at sætte Sagen igjennem i Rigsdagen, og denne er jo dog kun den ene Faktor af Lovgivningsmagten.

Jægermester Mourier Petersen til Rugaard: Kapt. Jagd ønsker at faae Skove paa Vestkysten; troer han da, at han kan faae dette ved den nuværende Skovlovgivning? Nei, men det vil netop skee ved Skovfriheden, hvorved Skoven henflyttes til disse Egne.

Kapt. Jagd: Det kan ei være min Nabo ligegyldigt, om jeg stikker Ild paa mit Huus, naar dets Tagstjæg støder op til hans; — ligesaa med Skovene, — hug bort, og giv Bindene Indgang, og Naboen's Skov skal ogsaa snart blive ødelagt.

Og saa, som sagt, desuden Skovenes Betydning for Agerbruget! —

Skovriider Brüel fra Helsingborg: Etatsraad Schouw har erklæret, at i Danmark have Skovene ingen klimatisk Betydning, i al Fald kun som givende Læ.

Vi have Skovvang, og et meget daarligt Skovvæsen, — giv os Frihed, og det vil utvivlsomt blive godt. Først Friheden udvikler Dygtigheden.

Hofjægermester Thyggeson til Damgaard er en gammel Skovbruger og Planteur, og slutter sig til Godseier Estrup. Han spørger, om den nuværende Skovlovgivning har værnet om Skovene; i 1800 havde vi 100,000 Tdr. Land, nu kun 70,000.

Havde han ikke havt med en overordentlig liberal Skovriider at gjøre, da vare hans Plantninger — navnlig ved Matstrup — aldrig lykkedes, thi mangfoldige Gange har han været nødsaget til at omgaae Loven.

I vor Generation har der ingen idyllisk Skovegn været i det vestlige Jylland, det er noget dristigt at slutte dertil af de Træstumper, man finder i Jorden.

Kapt. Jagd: Det er ikke Stumper, men Stamme ved Stamme ligge de paa over 100 Tdr. Land.

Det forekommer ham, at den foregaaende Talers Bemærkning om den store Formindskelse af vore Skove kun tyder hen paa, at de trænge til en endnu bedre Beskyttelse.

Godsseier Estrup: Paa Nordvestkysten har været Skov, men Vestkysten og den store Ahlforsformation har aldrig baaret Skov.

Det er ikke den Privates Sag at lægge Ræbælter paa Vestkysten; det maa blive Statens.

Hoffjægermester Thygeson meddeler, at Varde Kommune nys har besluttet at beplante 700 Tdr. Land; det tyder dog paa, at Frygten for at Sagen skal lide ved Frihed er noget ugrundet.

Hermed sluttedes Mødet, efterat Præsidenten havde meddeelt, at Professor Oppermann om Aftenen Kl. 7 vilde indlede en Discussion over Spørgsmaalet: „Har Videnskaben kastet noget klart Lys over Gjennemhugningsproblemet, over Spørgsmaalet om Mellembenyttelsens første Indtrædelse, dens Periodicitet og Grad?“

Forhandlingerne om Løverdagen førtes i Theatrets Lokale, der vel meget kontrasterede mod den lyse, lette og hyggelige Forsamlingsaal paa Raadhuset, hvori de hidtil havde været førte.

Det første Spørgsmaal paa Dagsordenen: „Paa hvilken Maade drives Svineavl en med størst Fordeel?“ indleedes af

Jægermester Bøch, der gør opmærksom paa, at nu, da Meieribriften er gaaet saa stærkt frem, og vort Smør staaer i saa høi Priis, bør vist en særlig Omhu skjænktes den store Vindtægt, som Svinene kunne give. Det gjælder jo om ved Hjælp af dem i den kortest mulige Tid at udbringe Ballen og Kjernemelken til den største Priis, og vi bør derfor vælge en sig hurtig udviklende Race med et fiint Flæst og en tynd Svær. Som saadanne staaer utvivlsomt Verksbireracen øverst, og derefter den lille sorte Gøsegrace. Vi begaae vist en Feil

ved at tage Grisene fra Moderen, naar de ere 4—6 Uger gamle, istedetfor som Englænderne, at lade dem blive der til den 7de—9de Uge, thi da Skjæretænderne først udvikles i den 4de Uge, formaae Grisene ikke, naar vi tage dem for tidligt fra, at sønderstjære Føden. Under Fravænningen giv Englænderne Melk blandet med Meel, medens vi her giv dem heelt Byg, — som man siger for at bide det Sorte af Tænderne; hvorvidt dette er Tilfældet, ønsker han opløst. Fra Fravænningen og indtil Fødningen begynder bør de have en rigelig Ernæring og ofte komme i frist Luft at røre sig, for at udvikle Lemmerne. Fødningen bør begynde fra den 4de—6te Maaned; den skeer i Reglen kun ved Valle, men man begynder jo nu at mene, at det kan betale sig at sætte Korn til; derimod vil Kornfødning alene vist neppe betale sig.

Udbyttet, der kan naaes gennem Svinene, vurderes heelt forskjelligt; nogle mene, det kun har bragt et Nettoudbytte af 10 Rd. pr. Ko, andre derimod regner det til 22 Rd. 3 Mk.; Forvalter Buus har i en Afhandling i „Tidskrift for Landøkonomi“ opgivet det til 1 § pr. Rande Valle.

Forvalter Buus: For at Udbyttet skal blive stort, er det aldeles nødvendigt ved Siden af Valle at fodre med Korn; det rette Forhold kan han imidlertid endnu ei angive.

Naar Svinene sættes til Fødning, naar de ere 6 Maaned gamle, og der i Begyndelsen gives 2 Pd. Korn — senere 3 Pd. om Dagen i Forbindelse med al den Valle, man kan skaffe, da kunne de være færdige i Løbet af 9—10 Uger, og indtil da have naaet 150 Pd. Slagtevægt.

Efterat der paa Gjedsergaard er begyndt at kornfodre, kan der holdes mange flere Sviin end tidligere, og man venter sikkert at naae til at holde 1 Sviin for hver Ko.

Gudsøier Ladiges: Berkshiresvinet er fortrinligt, men der er andre Racer, der kunne staae ved Siden af, og blandt saadanne nævner han en, der holdes enkelte Steder i Sønderjylland.

Kammerraad Andersen: Hovedsagen ved Fravænningen er, at den skeer successtot, og at hertil benyttes Melk og Byg.

Det er uheldigt, hvis ikke det Sorte svinder af Tænderne i 4de—5te Uge.

Proprietair Erichsen: Naar man holder Svinene godt, kunne de i en Alder af 4—5—6 Maaneder naae en Vægt af 150 Pd. — Om Kornfedningen betaler sig beroer paa Markedet i Hamborg; at det i alt Fald ikke betaler sig under nogetssomhelst Forhold, at fede aarlønge paa vore store Sviin, er vist; skal Fedningen drives med Fordeel, maae vi lægge Vægt paa de smaa Racer.

Statsraad Tessdorpf henholder sig til Buus og Erichsen. Den Race, Ladiges anbefaler, er vist fortrinlig, men Verksshireracen har han næsten overalt hørt kalde den stærkeste af Lunger, og den, der fedes lettest, og som bekjendt ere Lungerne en zart Ting i Svinenes Organisme, og store Tab blandt Svinene hidrøre netop fra Lungesygge. At lade, som Bøch tilraader, alle Grisene blive længe hos Søerne, troer han ikke er godt; lad de svage blive der, men tag de stærke fra i den 6te Uge; hele Flokken vil da udvikles mere eensartet.

Han troer, der kan være Spørgsmaal om Rigtigheden af, strax at begynde med den meget stærke Fodring; det vil vist være rigtigere, i Begyndelsen at lade dem søge en Deel af deres Føde i Brakmarken, hvor de tillige ville gavne ved at ødelægge Larver; naturligtviis bør de ikke asmagres, men de bør voxe og udvikle sig godt uden at fedes. Han troer, det under normale Forhold vil være rigtigst at holde dem i en vokende Tilstand i 5—6 Maaneder, og afhænde dem som fede, naar de ere 8—9 Maaneder.

Grev Bernstorff til Rattrup: Det har undret ham at høre saa store Beregninger, som den Buus før nævnte, om at naae til 1 Sviin à 150 Pd. pr. Ko, thi regne vi 1 Ppd. til 2 Rd., vil det omtrent af 200 Køer give en Indtægt af 4000 Rd. for Svinene.

Forvalter Buus skal blot hertil bemærke, at Bruttoudbyttet ved Svinensalget paa en Gaard med 105 Køer ifjor var 2993 Rd. og Aaret forud 3115 Rd.; Nettoudbyttet af de 105

Røer vil altfaa blive over 2000 Rdl., da der iforfjor kun opfodredes for 800 Rdl. Korn til Svinene, og iaar noget mere.

Statsraad Westenholz fra Matstrup gjør opmærksom paa, at Englænderne ikke saaledes som vi kunne bruge Melk ved Fravænningen, men at de strax maae gaae over til at fodre med Korn; dette er maaskee Grunden til, at de lade Grisene blive noget længere hos Moderen.

Det næste Spørgsmaal: „Hvorledes forskaffer man sig bedst gode og passende Malkekøer, og hvilken Race fortjener Fortrinet?“ — indledes af

Godsseier Lange til Drbæklunde: Efterat vi i de sidste Aar ere begyndte næsten overalt at fodre stærkere, er det af særlig Vigtighed, at vi henvende vor Opmærksomhed paa Racen. Der bør vist anvendes forskjellige Racer paa de forskjellige Steder. Ved Indkjøb kan man vel faae gode Røer, men man faaer ikke noget eensartet; dette naaer man kun gjennem eget Tillæg.

Kammerraad Andersen: Man skal ikke opstille nogen Race som den absolut bedste, men bruge den, der passer for de lokale Forhold. Den eneste rigtige og sikke Fremgangsmaade er den, at lægge til selv og begynde med faa udmærkede Individuer, hvis Herkomst man nøie kjender.

Statsraad Valentiner troer, at der i mange Egne findes Rvæg, hvoraf den for vedkommende Egn bedste Stamme kan dannes. Eget Tillæg er nægtelig det bedste; fra 1832 har han selv tillagt og i en Række af Aar efter de samme, men han kjøber dog hvert Aar 6—10 slyenfte Røer. Ved en Sammenligning mellem disse og de af hans eget Tillæg viser dette sig absolut bedst, thi medens 8 af eget Tillæg gavede 3712 Potter hver om Aaret, gavede 6 tilsvarende slyenfte Røer kun 3170 Potter hver, og naturligviis var til denne Sammenligning ikke brugt nogen af de i det sidste Aar indkjøbte slyenfte Røer, da disse først maae vænnes til Græsgangen.

Han har som sagt i mange Aar lagt til efter samme Dyr, men hvert Aar lagt en til efter en slyenst Ro, for at see om

Virningen ikke skulde ligge i Forpleiningen, og han er herved kommet til den Overbeviisning, at det, vi ville frembringe hos Dyret, navnlig fremkalbes ved Pleien og Føden.

Grev Bernstorff: Vistnok er det bedst at lægge til selv, men der hører saa stor Dytighed og Kjendskab hertil, og de faktiske Vanskeligheder ere ofte saa store, at man vist som oftest gjør rettest i at lade indkjøbe.

For Diebliffet er man sikkert for indtaget i Anglerracen; og ikke sjældent bliver man narret dermed, thi der føres mange Kalve og meget Ungkvæg fra Hyen derover, som da sælges som Anglerkvæg.

Jægermester Busch: Umuligheden af at faae gode Køer tilkjøbs fremtvinger Nødvendigheden af at lægge til selv, hvilket er dyrere. Men bør man ei benytte begge Maader, og søge Racerne i de forskjellige Egne fuldkommengjorte ved en vedvarende Udstationeren af gode Tyre?

Proprietair Friis: Enhver Landmand, der praktisk driver sit Agerbrug, maa kjende sine Dyr. Er et Landbrug saa stort, at det ei kan stee, er det uhensigtsmæssigt. Derfor bør man ikke af den Grund forledes til at holde sin Besætning vedlige ved Indkjøb; man naaer noget langt sikkrere ved Selvtillæg; og han arbejder derfor derhenad, skjøndt hans sammenkjøbte Besætning i Gjennemsnit har givet 2000 Potter og 150 Pd. Smør.

Det kan maastee være vanskeligt at faae ægte Anglerkøer i selve Angel, men muligt er det dog, og vi have netop i de senere Aar saa bestemte Beviser for, at Anglerkvæget er det fortrinligste af alt vort Malkkvæg. Tesdorpf har jo saaledes en ganske udmærket Anglerbesætning, og ligesaa Forpagter Suhr paa Rosenlund, af hvis Anglerbesætning endog en Snees Stykker skulde give 4000 Potter aarlig.

Statsraad Tesdorpf: Det foreliggende Spørgsmaal maa besvares efter Lokaliteterne. Han indkjøbte tidligere mange, i de senere Aar omtrent 25 % af sit aarlige Indstud iblandt Kvier i Angel, og har selv tillagt det Øvrige. Forskjellen mellem Udbyttet af Ind-

kjøbet og Selvtillæget er ikke stor, dog lidt i Faveur af dette sidste. Han købte dem $1\frac{1}{2}$ Aar gamle, saaledes at de bleve førte ind i de hjemlige Forhold i Løbet af de $1\frac{1}{2}$ Aar, der forløb, inden de kælvede. Nu kjøber han ikke ret meget, — ikke fordi det skulde være vanskeligt at kjøbe en særdeles god Ko og Kvie i Angel — men af Frygt for ved Indkjøbet at indføre Lungesyggen. Han bruger derfor nu hovedsagelig Selvtillæg, hvilket han ogsaa anseer for det heldigste, da man dog ad den Vej kommer videst. Af 215 Køer paa Durupgaard har han fra 1ste Novbr. ifjor til 1ste Juni iaar havt 112 Pd. Smør i Gjennemsnit, hvilket neppe endnu er naaet i Slesvig eller Holsteen, skjøndt der flere Steder fodres stærkere, og han tilskriver Selvtillæget en væsentlig Grund heri.

At den jydste Ko er bedst stikket for det nordlige Jylland er vist, thi Anglerkoen fordrer et mildt Klima. Dette vil den derimod finde i det sydlige Jylland og paa Verne, og der bør den vist have Fortrinet, da den dog sikkert som Malkekoæg har stor Overvægt over de andre Racen. Vi ere jo nu desuden enige i, at vi bør give meget Kraftfoder, og dette vil Anglerkoen bedst betale.

Koens gode Pasning hele Aaret om kan der ikke tillægges Vægt nok, og lad den ikke gaae for længe ude om Efteraaret, lad navnlig Anglerkoen komme tidlig paa Stald, — i den sidste Halvdeel af Oktober. Det er — det maae vi ikke glemme — ved en omhyggelig Pleie og en kraftig Ernæring, at Anglerkoen vil give os det største Udbytte.

Grev Bernstorff: Det er ved Selvtillæg ei nok at kjende Kvæget, der staaer i Stalden, man maa kjende Moderkvæget, holde Prøvemalkninger hele Aaret om, udveie Kraftfodret o. s. v. o. s. v. Besværlighederne ere altsaa mange. Hvis vi kunne faae ægte Anglerkvæg, da bør vi jo vel tage vort Indslud derfra, men det er vanskeligt, om end ikke ganske umuligt. Han troer, der er holsteenske Racen, der fortjene Opmærksomhed.

Rapt. Buchwald troer, det kun gjør lidt Forskjel, hvilke indenlandske Racer vi bruge, thi det kommer ei blot an paa Vinterfodret, men ogsaa Græsningen, og over denne ere vi langt fra ubetinget Herrer. Eiderstedterkoen er vel saaledes baade den største og meest mellegivende Race vi have, men den gaaer heelt tilbage, naar den kommer paa andet end sin fede Marskgræsning. Anglerkoen er ogsaa god, men den er zart og kræsen, og hvor han græsser 10 Anglerkøer, kan han græsse 12 almindelige Køer. Ayrshirekvæget malter udmærket strax efter Kælningen, men slaaer daglig af, naar de begynde at blive drægtige og blive tidlig tørre. Den sjeneste Ko har været meget god, men den sjeneste Race kan jo ikke siges at være konstant. Den lille knoglede Race fra Samsø, der tidligere behandlede slet, voxer og malter fortrinligt, naar den nyder bedre Behandling, malter næsten til den Dag den kælver, er haardsør og nøisom. Af de jydskte Køer har den store fra Randersegnen ei været saa god som den lille Venshølerko, som han stærkt anbefaler.

Godseier Ladiges: Hagemann paa Øhrfeldt, der anvender en overordentlig Omhu paa sin Besætning, har i 31 Aar intet fremmed Blod indført i den, men da Meieriudbøttet gif $\frac{1}{2}$ ned, sælger han nu de Kvier, han selv har opdrættet og indkjøber fremmede.

Forpagter Toft fra Louisenbal: Det er dog klart, at man meget lettere ved omhyggeligt Selvtillæg kan skaffe sig noget godt, end ved at lede derom paa Markederne, thi det Gode holder Folk nok selv paa, og bringer det ikke tilfals.

Statsraad Tesdorpf: Marskkoen malter ganske vist meest, men de Mænd derovre, der fødte bedst og have det største Udbytte af deres Kvæg, kjøbe de bedste af de Flokke Anglerkvæg, der aarlig drives gennem Hølstien til det nordlige Thyssland.

Med Hensyn til Hagemanns Besætning skal han blot bemærke, at Ungkvæg jo som bekjendt skal have Opdrætfoder og ei Fedefoder, — lidt magrere Græs.

Forpagter Heide har gaaet fra Gaard til Gaard i Angel og kjøbt Kvæg, og overalt har han fundet et saa bestemt og karakteristiskt Præg, at han ikke kan troe, at Angelbonden — om end mulig nogle Koprangere — begaaer Vedragerier ved som Halve at føre hvenst Kvæg til Angel og senere sælge det som Anglerkvæg.

Proprietair Friis: Der bliver ofte sagt, at naar man faaer mere Melk, da er den som oftest mindre feed. Til at belyse dette Spørgsmaal meddeeler han nedenstaaende interessante Udbrug af sin Meieribog. Som Genhed benytter han det i sin Tid bekjendtgjorte Udbytte af Anglerkøerne paa Gjedsergaard, hvor 2700 Potter Melk havde givet 172 P^b. Smør.

Udbytte over Melkens Fedme paa Gjedsergaard.

Aargang	Gjennem- snitligt Antal Køer	Udbytte pr. Ko		Eller af 2700 Potter nymaal- ket Melk Smør	
		Nymalket Melk	Smør		
		Potter	P ^b .	P ^b .	
1859-60	88	1670	113, ₆	183, ₆₆	
1860-61	88	1765	128, ₃	196, ₃₀	
1861-62	89	1897	135, ₃	192, ₉₀	
1862-63	86	2047	148, ₅₅	195, ₉₈	
Gjedsergaard		2700	172	172	af Angler- køerne.

3 Meieribogen ere alle Angivelser opførte i P^b., her er regnet 2 P^b. = 1 Pot, hvorved er begaaet en meget ringe Feil.

Agronom Krieger fra Kjøbenhavn gjør opmærksom paa Schweigerracen, som han troer bør anbefales.

Statsraad Tessdorpf var for 2 Aar siden i Schweiz og traf der en Mand, som var fortrinlig kjendt med de forskjellige Malkeracer; øverst satte han den hollandske Ko, derefter Anglerkøen, saa Ayrshirekøen og først langt tilbage i Rækken kom Schweizerkøen.

Kammerraad Andersen mener ogsaa, at Hagemann's Tillæg har udviklet sig for stærkt, saa at det er gaaet i en feil Retning.

Inden dette Formiddagsmøde sluttedes, udbad Præsidenten sig Forsamlingens Bemyndigelse til at bringe Oberst Caroc dens Anerkjendelse og Tak for de ved ham fra Generalstaben udstillede photographerede Kort, og inden denne blev givet, benyttede Prof. Jørgensen Leiligheden til indtrængende at anmode Landmændene om at interessere sig for disse Arbejder, da Opmaalingerne's Fremskriden og Udvikling derved meget vilde paasthyndes og støttes, og da selve Kortene, hvorfor Landmændene saa ofte kunne have Brug, nu kunne leveres dem for en forbausende billig Priis, efter at Photographien ogsaa her var traadt i Tjeneste ved Afkopieringen.

I Middagsmødet Kl. 12 indledebdes Spørgsmaalet: „Hvilke Ændringer turde være at anbefale i den Fremgangsmaade, der almindeligt benyttes ved Behandlingen af Melken og Produktionen af Smør og Ost i Meierierne paa de større Gaarde heri Landet, deels for at lette Arbeidet, deels for at forøge Mængden eller Godheden af Produktionen? — af

Candidat Segelcke: Medens Kornsalget tidligere var Hovedindtægten, bliver nu Meieridriften det mere og mere, og det er derfor glædeligt, at der i de senere Aar er viist denne Sag saa stor Interesse. Men endnu staaer meget tilbage at gjøre, og han skal derfor nærmere omtale nogle af de Retninger, i hvilke Forbedringer kunne finde Sted.

Der bør gives den unge Landmand, der jo ellers skal lære alt, hvad der vedrører en Gaards Bedrift, Leilighed til ogsaa praktisk at lære Meieridriften at kjende, da det er en af de allervigtigste Indtægtskilber, der ikke ubelukkende bør overlades til Meierstens Forvaltning i eet og alt.

Der bør føres en meget nøie Kontrol, ikke blot over hvad der gaaer ud af Melkefjelderne som Smør og Ost, men ogsaa over hvormegen Mælk der daglig bringes ned i

den, hvilket man lettest og bedst bestemmer ved at veie den, og ligesaa bør der føres Kontrol med Barmen i og udenfor Melkekjeldereren, med Fugtighedsforholdene, Antallet af Maal Melk, der holdes o. s. v., hvorved der ofte vil kastes Lys over Forhold, Meieridriften vedrørende, der hidtil henstaae uforklarede og uforklarlige. For at lette Udførelsen af denne Kontrol er det nødvendigt at have gode og bestemte Schemaer, og han henviser i saa Henseende til et Udkast af ham, der nu bruges paa flere Gaarde.

Bed Melkens Behandling faaer Bygningens og Melkefarrenes Indretning saa stor Betydning. Det er vanskeligt at sige, hvorledes Melkekjeldereren bør indrettes, da det saameget beroer paa Lokaliteterne, men frisk og god Luft og tilstrækkelig Lys ere uestergivelige Forbringer. I Reglen gjøres de for brede og for mørke og have en daarlig Beliggenhed.

Al Melkebøtter fortjene de destinatione absolut Fortrinet, da Melken i dem holder sig godt, og Arbeidet lettes overordentlig meget ved Brugen af dem. De emaillerede destinatione Bøtter fra Carlshütte ved Rendsborg ere de bedste.

En forøget Anvendelse af Damp i Meieridriften, saa man om Vinteren kan opvarme Kjeldereren, er vigtig.

Hvad iøvrigt Behandlingen af Melken angaaer, da gjælder det navnlig om efter Behag at kunne forfinke eller fremstynde Shredannelsen. Nu og da træder vistnok en Adbvikling af lavere Planter til i Melken og Fløden og udøver sin Virkning, men vort Kjenndskab i disse Retninger er endnu meget mangelfuldt. Hvad der gjør Sagttagelser over Shredannelsen vanskelige er, at Melkeshyren er en saa svag Shyre, og at Mængden, hvorom det dreier sig, er saa ringe. Melken, som den kommer fra Koen til Kjeldereren, er navnlig om Sommeren ikke lidt syrlig, og Tilvæksten af Shyre, fra Melken kommer i Kjeldereren til den stummes, har Taleren i eet Tilfælde fundet at have tiltaget fra 11—22, i et andet fra 13 til 25.

Sluttelig henleder han Opmærksomheden paa Flødens Behandling før og under Kjerningen. Produktets Mængde og

Godhed afhænger af Temperaturen; en bestemt heldigst kan vel ikke angives, men enhver Meierste veed godt, hvilken der behøves, men hun er ofte efterladende og gider ikke staae og passe nøie paa ved Kjernen; dette er imidlertid saa vigtigt, at man heri maa kontrollere hende skarpt.

Statsraad Tesdorpf er enig i Dufseligheden af, at de unge Landmænd beskæftige sig mere med Meierdriften end hidindtil, thi ved intet af vore Produkter er Behandlingen saa vanskelig som ved Smørret, og vi trænge alle til Erfaringer desangaaende, der kun kunne samles gjennem skarpe Sagtagelser.

Ogsaa den fuldstændige og nøiagtige Kontrol anseer han for i høieste Grad nødvendig.

Svad Meltekjelderne angaae, da var han enig i, at de nyeste Kjeldere ikke svare til Forventningerne; de ere som oftest for tætte, der kan ikke ventileres stærkt og kraftigt nok, og det gjelder jo netop om at udvekle Luften paa den Tid, da den udenfor er kjøligt og sundest for Melken, hvilket om Sommeren vil være fra Kl. 2—4 eller fra 2—5 om Morgenens; man maa da bringe saa meget som muligt af den ind i Kjeldereren, og det kan kun skee ved stærk Ventilation, som er vanskeligt at skaffe fuldstændig tilveie i de hvælvede Kjeldere, hvorimod Lemme umiddelbart under Loftet ere særdeles at anbefale. Ligeledes er det vigtigt at skaffe rigeligt Lys i Kjeldereren. Han troer at maatte anbefale tykke og hule Mure med dobbelte Vinduer, der om Vinteren ville holde Frostens ude, uden at kunstig Varme behøves.

Han erkjender det for nødvendigt at gaae ind paa de destinonste Bøtter, ved hvilke vi blive Herrer over Melken, ligesom vi ved Drainingen ere blevne det over Jorden; desuden spare vi Arbeide derved. Som Grund til Smørrets mindre Godhed ifjor var af en af vore største Smørhandlere anført, at man havde holdt Melken for længe, ligesom man i det hele taget er tilbøielig til at holde den for længe for at presse den sidste Draabe Fidt ud af den; ved Benyttelsen af

de destinationse Bøtter hæves alle Ulemperne og naaes alle Fordele samtibigt. Naar disse Bøtter ei have viist sig fortrinlige, da er det næsten altid, fordi man har villet gjøre dem end mere pladsbesparende, ved at lade Melken staae høiere i dem end i Træbotten, hvilket naturligtviis er feilagtigt, da en af deres store Fordele, den hurtige Afkjøling, derved svækkes.

Hvad Ostefabrikationen angaaer, da er Til sætningen af Kjernemelk til den skummede Melk af stor Bigtighed, og jo længere vi komme ind i Vinteren, desto mere Kjernemelk maae vi sætte til.

Statsraad Valentiner: Da han forleden Dag foreslog, at de unge Landmænd skulde reise omkring med 1 til 2 Maaneders Ophold paa de bedre bremte Gaarde, var netop det, at de derved ogsaa fik Leilighed til at lære de forskjellige Meierier at kjende, en af Hovedgrundene til Forslaget.

I hvorvel Temperaturen er et overordentlig vigtigt Moment, troer han dog, at man ved Indretningen af Ventilationen tænker for ubelukkende paa den, og ikke tillige paa hurtigt at føre Dunsten bort af den ny indfiede Melk. Han anbefaler Anbringelse af Skorstene — helst smaa — over Kjelderen. Melken fordrer baade Lys og Luft, Osten derimod Mørke og mindre Træk, men ofte finde vi dette ombyttet.

Statsraad Tessdorpf: Paa en Gaard i Holsteen, hvor der nu skummes 2 Gange ved Hjælp af det destinationse System, sættes for Dieblisset et stort Kjøleapparat i Virksomhed. Kan dette stee, uden at andre Ulemper træde til, da er det en Sag af overordentlig Bigtighed, thi Melkens Afkøling i Bøtterne fra 24 eller 28° til 12 eller 14° tager meget lang Tid, og den afgivne Varme besværer Luften i Kjelderen. Bore Læremestre, Hollænderne, anvende jo saadan Afkøling i det Smaa.

Statsraad Hofman (Bang): Afkølingen foregaaer meget langsomt i Kjelderen; de nærmeste Luftlag fyldes med en varm Fugtighed og hænge som en Taage over Bøtterne. For at afkøle Luften leder man undertiden Vand ind i Kjelderen, men dette er absolut galt, da Luften derved bliver mere fugtig

og tung, og end vanskeligere trækker bort; havde man tør kold Luft at lede ind, da var det godt. Han anbefaler at sætte et Drainrør eller en Trætremme gennem Muren foroven, hvorved en god Ventilation vil fremkomme, og ved at lade dem rage 6 Tommer udenfor Muren undgaaer man aldeles Støv.

Proprietair Friis: Anbefaler at kontrollere Melkeuddyttet ved Veining; ogsaa ved Prøvemalkningerne er dette den bedste og billigste Maade, naar man har en lille Vismer med forskydelig Vægt og en lille Spand eller Kjedel; Resultatet, der opnaaes, er nøiagtigere. Da han først tilkjendegav sin Meierste sin Hensigt at ville have Melken veiet, blev hun aldeles fortvivlet, fordi hun ansaae det for uoverkommeligt, men efterat han i 2 Dage havde veiet for hende, og hun havde seet, hvor let det gik, indsaae hun det rigtige deri, og hendes Interesse for Veiningerne er stedse tiltaget, formedelst den nøiagtige og stadige Kontrol, hun derved kan føre med sit eget Arbeide. Han anbefaler derfor stærkt Veining af Melken, ligesom han ogsaa anbefaler et Schema for Meieriopgjørelser, som han bruger, og som Horsens Landbrugsforening har adopteret og anbefalet.

Statsraad Tesdorpf: Professor Hummel erklærede ifjor, at man ikke ved Skorstene vilde opnaae nogen virksom Ventilation, uden i al Fald gennem en stor Skorsteen og det endda ikke absolut. Da desuden Meiersten frabad sig Skorstene og foretrak Lemme under Loftet, lod han saadanne indrette, og disse virke fortrinligt.

Statsraad Valentiner: Da behøver man blot ganske simpelt at holde sin Haand hen under en saadan Skorsteen for at faae Troen i Hænde paa, at der er en fortrinlig Ventilation gennem den. Han bruger Zinkskorstene, men han lader dem nu ende paa Loftet under Taget, istedetfor som tidligere at lade dem gaae op over Taget.

Profesfor Førgensen: Det har glædet ham at høre Ventilationen stillet frem som en Hovedsag, thi vel er det

vigtigt, at Temperaturen er lav, men endnu vigtigere er det, at holde Luften frisk i Kjelderen, og dette er langt fra saa let. Hvis Luften i Kjelderen blev varm, da var det jo let at staae frisk Luft ind, at ventilere, paa samme Maade som i vore Bærelser, men i Reglen vil denne Maade ikke virke fyldestgjørende, hvorimod det muligt kan staae ved Træk gennem Luger, som Tesdorpf omtalte. Ventilationen er saa nødvendig, fordi man ikke kan undgaae at spille Melk, der snart gjærer og forraadner og fylder Luften med skadelige Stoffer, som maa staae bort eller i al Fald forthyndes ved Ventilation. Man bør undgaae alle Fordybninger, hvor Melk kan skjule sig, det være sig i Bøtter og Kar, i Gulvet eller andre Steder. Man maa imidlertid rense en Bøtte saa godt, som man vil, lidt skjuler der sig dog altid i Kroge og Revner, der snart vil begynde at gjære; men udsætter man den for en højere Temperatur af 60—70°, f. Ex. ved at koge eller stolbe den, da tilintetgøres Gjæringsevnen; derimod nytter det ikke at vadske den alene med koldt Vand.

Derefter opfordrede han Landmændene til at støtte Landhuusholdningssekselskabet i dets Bestræbelser for at fremme Meierivæsenet; er der nemlig noget Land, der bør tage sig af Meierivæsenet, da er det vort, for hvilket Sagen har langt større Betydning end for noget andet.

Smørfabrikationen er et af de Foretagender, der ikke kan indføres i saa Nar, den behøver altsaa ikke saameget som mange andre at frygte Konkurrence. Dette maae vi betragte som en Fordeel, men vi maae tillige heri see en Opfordring til med Iver at kaste os i denne Retning, til at baade Videnmanden og Praktikeren bør arbejde herpaa og støtte hinanden.

Sluttelig fattes følgende Spørgsmaal under Discussion:

„Hvorledes virkes der paa den hensigtsmæssigste Maade hen til en bedre Kvalitet og derved en forholdsviis højere Priis for det Smør, der produceres af de mindre Landbrugere, og som almindeligviis kaldes Bønder-smør?“

Wilde det være hensigtsmæssigt, at der anlagdes Meierier for hele Landsbhyer eller en Samling af flere Gaarde, og hvorledes burde saadanne anlægges?"

Grosserer Prøvensen fra Odense: Mange Bønder be-
tragte det endnu som et nødvendigt Onde at have Mælkekvæg
i Modfætning til Kornavl; det er derfor nødvendigt, at de
bringes til at indsee den store Nulde til Velstand, der ligger i
en god og fornuftig Benyttelse af Melken. Han troer, dette
kan ske ved Fælledsmeierier, som vel just ikke er noget absolut
nyt, men hvorpaa dog Tanken nu mere end almindelig stærkt
er henvendt. I Frankrig og Schweiz findes der Fælleds-
meierier, navnlig til Ostefabrikation. — Foruden det større
Udbytte, Bønderne faae, danner der sig en smuk og hæderlig
Klasse af Erhvervsdrivende som Forpagtere deraf.

Naar de mindre Landbrugere enedes om at oprette flige
Meierier, da vilde det visseelig saaledes hidbrage deres Interesse,
at den tilbørlige Kontrol let og af sig selv paa en naturlig
Maade vilde fremkaldes. Bønderne bør selv bygge og indrette
Meierierne, og derefter forpagte dem ud.

Han opfordrer til, at Forsamlingen gennem en Resolution
skal udtale sig herom.

Statsraad Valentiner: At Tanken, der ligger til Grund
for Fælledsmeierier, er rigtig og sund bestrykes derved, at den
samtidig er fremkommet paa flere Steder; saaledes er der i
Egnen mellem Kjøbenhavn og Gjeddesdal allerede oprettet 3
Fælledsmeierier og flere ville følge efter. Et Sted har en af
Bønderne bygget Meieriet, og de andre, der ville levere Mælk
dertil, (ialt fra 150 Køer), deler med ham Forrentningen af
Udlægskapitalen; de have da forpagtet det bort, og faae 6 Sk.
for Randen af deres Mælk.

Vigtigt er det, at faae Fælledsmeierilokalerne godt ind-
rettede; det Hele maa være billigt, men dog hensigtsmæssigt.

Hoffjægermester Sehested spørger, om hvilken Priis der
gives for Melken i Marslet?

Grosserer Brønsen: Der gives $5\frac{1}{2}$ Sk. for Randen, hvilket jo er altfor meget under de nærværende ugunstige Smørpriser, saa det ikke i Diebliffet kan svare Regning; men han haaber dog nok, at det trods de Banskfeligheder, under hvilke det er traadt i Virksomhed, snart skal vise sig for de smaa Kjøholdere, at de ikke kunne bringe deres Melk ud til saa høie Priser, som ved at sælge den til Fælledsmeierierne.

Statsraad Tesdorpf: Sagen er overordentlig vigtig, men Banskfelighederne ere meget store. Han havde haft i Sinde at søge et saadant Meieri oprettet i sin Egn, og har i dette Diemed haft forskjellige Sammenkomster med flere af sine Gaardmænd, men han fandt ikke hos dem nogen Tilbøielighed til at iværksætte Planen. Bonden tvivler nemlig ikke paa, at Meieriet kan bringe mere ud af Melken end han selv, men han vil ikke undvære Affaldet. Dernæst er det et Spørgsmaal, om Fælledsmeierierne kunne lave fiint Smør; at de i Frankrig lave Ost ved de fleste af Fælledsmælkerierne er jo en anden Sag. At imidlertid Melken kan udbringes til en høiere Værdi gennem Fælledsmeierierne, end Tilfældet nu almindelig er hos Bønderne, er vist, og at der gives mange Egne her i Landet, hvor de ville være paa deres Plads, er ligesaa vist, men mange Steder vil der lægge sig uoverstigelige Hindringer iveien derfor. Hvor dette vil være Tilfældet, maa man søge andre Midler for at hæve Smørproduktionen hos de mindre Jordbrugere. At det kan blive godt hos disse sees deraf, at der er Bøndergaarde i Randers-Narhuuseggen, der iaar havde leveret Smør til Grosserer Broge i Aarhus, der kan maale sig med Herregaardsmør. Een Hovedvanskfelighed ligger i, at Bønderkonerne mangle Ordens- og Keenlighedsfands og Dygtighed; Gaardmandsdatteren lærer desuden oftest ikke noget ved at blive i Hjemmet; hun maa ud blandt Fremmede og under en dygtig Huusmoders Veiledning sættes ind i den Gjerning, hun senere skal forestaae. De store Gaarde ere imidlertid maastee neppe Stedet, hvor den velhavende Gaardmandsdatter skal sendes hen, men i selve Gaardmandsklassen findes ikke saa flinke Huusmødre, og paa

mange mindre Herregaarde ville de finde et saadant Opholdssted, som Forældrene kunne være veltilfredse med. Hovedtingen er, at de ikke blive i Hjemmet hele Tiden, da først vil Fremgangen i det Hele taget i de mindre Jordbrugeres Klasse faae et mægtigt Opsving.

Præsidenten sluttede derpaa Forhandlingerne ved at gjøre et Par Meddelelser angaaende en Resolution i Skovsagen, der var bleven vedtagen i det Separatmøde, som Professor Oppermann afholdt igaar Aftes; meddeelte tillige, at et Forsøg af Comiteen paa, ved en velvillig tilbuddt Understøttelse fra Indenrigsministeren, at faae en Deel af Samlingen oversendt til Landmandsmødet i Hamborg, der begynder den 14de Juli, var mislykkedes, og udbad sig sluttelig Forsamlingens Samtykke til at bringe det 10de skaanske Landbrugsmøde i Helsingborg Forsamlingens Hilsen, hvilket blev givet med Bifald, idet Forsamlingen tillige reiste sig. Derpaa henvendte han omtrent følgende Ord til Forsamlingen: „Vi staae nu ved Enden af vort Arbeide. Vi have haft den Glæde, at see et Dyrflue og en Medskabsfamling, saa fortrinlige, som de vel ikke før have været seete her i Landet; vi have drøftet en Mængde vigtige Spørgsmaal, hvoraf enkelte muligviis senere ville faae en ikke ringe Indflydelse paa vor Lovgivning, og ved dem alle have vi befrugtet hverandres Erkjendelse. Af 46 Spørgsmaal ere 20 blevne drøftede, og blandt disse de største og bethydningsfuldeste, men mange vigtige Spørgsmaal have vi dog maattet lade henstaae urørte, og det turde være rigtigt, om man for de kommende Møder tænkte paa en Forbedring i saa Henseende, muligviis f. Ex. ved at arbeide i Sektioner. Her i Slutningsøjeblikket maa endnu udtales en Tak fra Forsamlingen til Fyens Stift, Odense By og til de Mænd, der med en saa overordentlig Flib og Udholdenhed have forberedt dette Møde.“ Præsidenten berørte derpaa med et Par Ord sin egen Stilling i denne Forsamling, og udtalte til denne Anstet om, at den vil bedømme ham skaansomt, bevare ham i en velvillig Erindrning, hvilket besvaredes med et fra flere Sider

ubtalt og fra alle Tilhørerne med Hurraraab lebsaget Leve for Præsidenten; — stærkest lød dog det nifolbige Hurra, der lebsagede Præsidentens Leve for vor Konge, der trods Nogen er elstet i enhver Forsamling af danske Mænd.

Mødet var altsaa forbi; Folk begyndte strax at drage bort, men endnu var der nok tilbage til at fylde Pladserne ved det Festsmaaltid, der om Estermiddagen Kl. 4 holdtes i Raadhussalen, og hvor foruden de egentlig deeltagende Medlemmer Repræsenterne for forskjellige Autoriteter havde givet Møde. Den livlige og behagelige Stemning, der havde hersket under hele Mødet, gjorde sig ogsaa gjældende ved dette med flere interessante Skaaler kryddrede Festsmaaltid, ligesom ogsaa ved Sammenkomsten om Aftenen i Læseforeningens smukke Have, hvor man ved Musik, Taler og livlig Underholdning tilbragte den sidste Aften, inden man skiltes fra Bekjendte og Venner, der havde deeltaget i den 9de danske Landmandsforsamling.

Dyrskuet fandt Sted den 2den og 3die Juli, efter at Dyrene den foregaaende Dag vare bleve bedømte af de 16 Dommercomiteer, der vare fremgaaede ved umiddelbare Valg af Forsamlingens Medlemmer. (Nedenfor skulle vi, idet vi nedskrive de tilkjendte Præmier, over hver Klasse anføre Navnene paa de Mænd, der havde Sæde i de respektive Dommercomiteer). — Endnu er aldrig et saa stort Dyrskue blevet seet her i Landet, og ligesaa lidt har man nogensinde tidligere fundet de forskjellige Dyreflasker saa smukt og godt repræsenterede som iaar. Der var ialt anmeldt 175 Heste (deraf 81 Hingste, 31 Hingstplage og 63 Hopper), 366 Stykker Rvæg, 138 Faar og 45 Sviin, altsaa tilsammen 724 Stykker (ved Horsensmødet 468 Stykker) foruden en Deel Høns.

Ordnningen af Dyrskuet var væsentligt overdraget Hofjægermester Sehested fra Broholm, der paa en heldig Maade løste den stillede Opgave. En Inspektør var ansat ved hver Afdeling, deels for at give vedkommende Dommercomitee de Oplysninger, denne kunde ønske, deels for paa Dyrskuedagene

at holde Orden i de respektive Afdelinger. Dyrstuepladsen, hvortil „Heden“, en stor Fælled noget Vest for Byen, var overladt Comiteen til Afbenyttelse, var ved Pæle og Reb afgrændset i Afdelinger, svarende til hver Præmieklasse. Hvert Dyr, der meget tydeligt var mærket med sit Nr. ved Pande- og Halsfilter, havde sin Pæl med det tilsvarende Nr., samt med rigelig Plads omkring sig, saa de Besøgende havde god Leilighed til at see dem, og for Hestenes Bedkommende var Pladsen endog saa rigelig, at de kunde prøves i Løb. I den ene Side af Pladsen var opreist et smukt, med Blag og Grønt pyntet Telt for de Faar fra Rambouillet, som de Franstes Reiser havde udstillet, og i nogen Afstand derfra en ligeledes med Grønt smykket Tribune, hvorfra Præmieuddelingen skulde finde Sted og op til hvilken der førte en afrebet Dobbeltbane, ad hvilken alle Præmiebyrene maatte passere forbi Tilskuerne, der stode langs Banen i en Længde af 3—400 Alen.

Af Hestene vare navnlig Hingstene til sværere Trækbrug godt repræsenterede, og udmærkede sig ved Gensartethed, men havde gjennemgaaende, som alle svære Hesteracer, svage Forpiber og Bagkoder. „Grendstenhingsten“, der i Horsens fik Kongepremien, var atter mødt her, men kom ikke til Bedømmelse, da den var halt. Dens Konkurrent fra Horsensmødet, „Constantin“, der da kun fik 2den Præmie paa Grund af dens slette Hove, skjøndt det var sandsynligt, at en slet Behandling var Skyld i denne Feil, viste sig nu iaar i hele sin Skjønhed og tilkjendtes da ogsaa Kongepremien. Den udmærkede sig ligesaa meget ved en smuk og kraftig Bygning, som ved et fortrinligt taktfast Fodskifte, og hævdede ubestrideligt sin Plads som den bedste i sin Afdeling, hvorimod dette ikke kan siges om Hingsten „Colonell“, der vandt Kongepremien for Heste til Ride- og lettere Trækbrug, thi deels vare dens Forbeen noget svage, og deels var den altfor svært bygget, til at burde gives Plads i denne Afdeling; -- trods dens smukke Reising og udmærkede lette Løb, kunde Bestueren dog aldrig i den see en Hingst til let Brug. Hellerikke Hoppen,

der i denne Afdeling fik Kongepremien, nemlig en brun fra England indført Halvblodshoppe, der tilhørte Propr. Hansen til Kjærsgaard, kunde hævde sin Plads, thi vel var dens Løb let og jordvindende, og vel havde den et godt og kraftigt Føl hos sig, men Bygningen var langtfra god, dens smalle Bringe, hule Flanker og sabelstillede Forbeen burde vistnok have stillet den længere ned i Rækken af de præmiebelønnede Dyr, selv om den ikke, som der senere er blevet paastaet, var spattet paa det venstre Bagbeen.

Af Hingstplagene var navnlig Hr. Overkrigskommisfær Brantzh's skimlede Fole, Vizir, der er falden efter den arabiske Hingst „Kalif“ paa Vindensborg og Frederiksborg Hoppen „Freja“, meget lovende, hvis den vil udvikle sig i den anthydede Retning.

Ligesom Hingststuet ved Horsensmødet vakte almindelig Opmærksomhed, fordi det holdtes saa nær ved de egentlig hesteopdrættende Egne i Jylland, saaledes kan noget lignende siges at være Tilfældet med Malkekøgstuet iaar ved Odensemødet, og ubestrideligt var dette ogsaa den af alle Dyrklasserne, der var smukkest og bedst repræsenteret, hvortil navnlig nogle Samlinger af slynskvæg bidrog saa meget. Til Konkurrence blandt Samlinger af 5 Køer og 1 Tyr havde 13 Deeltagere meldt sig, og skjøndt flere af de bedste Herregaardsbesætninger her i Landet vare godt repræsenterede, kunde de dog ikke bestaae Kampen med det fortrinlige Kvæg, som flere slynske Bønder havde udstillet, hvilket var noget af det smukkeste, man i denne Retning hidtil har seet; det var stort, velbygget, rødt Kvæg med fin Hud og blødt og fyldigt Iver, og hvad der navnlig gav det saa stor Betydning var den Censartethed, der var mellem de udstillede Individer, hvilket vist ogsaa var det ledende Moment for Dommercomiteen. Af de 3 udsatte Præmier tilkjendtes derfor 1ste og 2den 2 slynske Bønder, og da Etatsraad Tesdorpf, hvis fortrinlige Samlinger af Anglerkvæg havde vundet 3die Præmie, maatte formodes ikke at ville modtage denne, eftersom den var udsat af ham selv, tilkjendtes ogsaa denne en slynsk Bonde.

Af Tyre af Malkevæggracen vare mange og fortrinlige Individier mødte, men Kammerraad Andersens be- kjendte Tyr „Bakewell“ hævdede dog ubestrideligt sin Forrang som en af de bedste Tyre, der nogensinde er mødt ved vore Dyrskuer; den fik da ogsaa første Præmie, nemlig en af det Classensste Fideicommis bekostet Sølvkaffekande, ligesom den jo alt tidligere ved mange Leiligheder er tilkendt Præmier. Af de øvrige 3 Præmier toges endnu de 2 af Tyre faldne efter den Gundersløvholmste Stamme, saa denne dog ogsaa denne Gang, da Konkurrencen var saa stor, fuldkommen hævdede sit Renomee.

Blandt Fedevægedyrene udmærkede navnlig det jydste Rvæg sig, og godtgjorde tilfulde, at denne Race vel er værd at udvikle videre i denne Retning uden Krydsning med fremmede Racer. Dog var denne Afdeling forholdsvis langt fra saa godt repræsenteret som Malkevægedyrene.

Af Faar var der udstillet over dobbelt saa mange som ved det foregaaende Landmandsmøde, og deriblandt meget smukke Rjødfaar, hvoriud Uldfaarene med Undtagelse af Etatsraad Tesdorpf's vare mindre heldige. De 6 Merinosfaar fra Rambouillet tiltrak sig imidlertid for Uldfaarenes Vedkommende den største Opmærksomhed, og om deres Fortrinlighed kunde der heller ikke være mere end een Mening. Vedømmelsescomiteen udtalte sig meget rosende om dem, og yttrede blandt andet: „... disse Faar have langt overgaaet vore bristigste Forventninger, saavel hvad Naturen angaaer som i Henseende til Ulden, idet denne sidste i høi Grad udmærker sig baade ved Fiinhed, Læthed og Censartethed, der saa sikkert og smukt udtaler sig ved den sjelden udmærkede Stabelbygning og endelig ved Uldmængden“.

Medens der ved Horsensmødet kun var udstillet 14 Sviin, var der denne Gang i Odense udstillet over det tredobbelte Antal, og deriblandt mange fortrinlige Dyr, navnlig af engelsk Race; dette er et ligesaa karakteristisk som fortrinligt Vidnes-

byrd om det store Opsving i Svineavl, som den forbedrede Meieridrift i de sidste Aar nødvendigviis har ført med sig.

Den første eller den store Dyrskuedag (Torsdagen) var begunstiget af et smukt Veir, og Folk fra nær og fjern strømmede til Odense for at bese Udstillingen, som den Dag var besøgt af over 10,000 Mennesker; den næste Dag regnede det derimod uafsladeligt, og deels af denne Grund, deels fordi kun de præmiebelønnede Dyr da vare udstillede, var Besøget meget ringe, — kun nogle faa Hundrede; Kl. 12, da Skuet var forbi, samlede man de af Uveiret forkomne Dyr, for i Procession at føre dem ind gennem Byen til Torvet, hvor de bleve opstillede ved Siden af hverandre og afmønstrede. Da man ikke i Forveien vidste noget af, at denne samlede Opstilling vilde finde Sted, vare kun Faa mødte paa Torvet, men alle disse udtalte deres Glæde over det Interessante og Instruktive ved at see de præmierede Dyr saaledes samlede. Før man forlod Dyrskuepladsen udbragtes et Leve for Hoffægernester Sehested, der, som nævnt, havde forestaaet Ordningen af dette i saa mange Retninger fortrinlige Dyrskue. Præmieuddelingen, der fandt Sted den første Dyrskuedag, indlebedes af Præsidenten med en længere, smuk Tale, hvori han navnlig fremhævede Berettigelsen til med patriotisk Stolthed at betragte den store Samling af udmærkede Dyr, da de næsten alle vare opfostrede paa vor egen Jordbund. Hertil knyttede han et Leve for Hs. Majestæt Kongen og for de Franskes Keiser. Udbyttet af Præmieuddelingen meddeles nedenfor.

Ogsaa for Udstillingen af Agerdyrkningsredskaber og Maskiner var der af Comiteen gjort meget, for at faae den saa fuldstændig og interessant som mulig. Indbydelser til at deeltage i denne vare offentliggjorte gennem alle danske Blade, og ved Udenrigsministeriets imødekommende Hjælp tillige bragte til Fabrikanternes Kundskab i Sverrig, Norge, Storbritannien, Holland, Belgien og Frankrig gennem de derværende Konsulater, ligesom det var disse paalagt at besørge fremsendt de Modeller, Tegninger, Prøver, Kataloger og

mindre Gjenstande, som fra forannævnte Lande maatte ønskes udstillede. Fra Udlandet var især England meget stærkt repræsenteret, idet et derværende Huus, „Helmjing & Co. i Hull“, havde paataget sig en meget udvidet Kommissionsforretning for en stor Deel af de bedste engelske Fabrikker. Comiteen paatog sig Forsendelsesomkostningerne fra Kjøbenhavn, Korsør og Flensborg, naar Gjenstandene afleveredes til dens derværende Kommissairer.

Paa den store Udstilling i London ifjor havde Comiteen deels for egen Regning, deels ved Landhuusholdningselskabets Understøttelse ladet indkjøbe ved Etatsraad Tesdorpf en stor Deel af de nyeste og bedste Maskiner, som under Mødet bleve bortsolgte til dottes Deeltagere ved Auction.

Til den omfangsrige Udstilling var der velvillig overladt Comiteen Benyttelsen af den store saakaldte „Provstegaard“, i hvis Ridehuus de fra England sendte eller der indkjøbte Maskiner og Redskaber, der specielt tiltrak sig Opmærksomheden, vare udstillede. I de omliggende Bygninger og i den store Gaardsplads vare de øvrige Maskiner opstillede, ligesom der ogsaa her fandtes en betydelig Samling af forskjellige Huusgeraad og Haandredskaber, af Redslagerarbeide, Teglværksprodukter o. s. v.

Hver Morgen og Eftermiddag under Mødet blev der i Reglen anstillet Prøver med de bedste af de udstillede Maskiner, og blandt disse tiltrak navnlig Prøverne med den ved en transportabel Dampmaskine drevne transportable Tærskemaskine fra England, Prøverne med Meie- og Slaamaskiner og med Landeveislokomotiver sig Opmærksomheden, og de overværedes i Reglen af flere Hundrede indtil Tusinde Tilskuere.

Den Comitee, der fra Forsensmødet var valgt til at bedømme denne Udstilling, begyndte allerede sin Virksomhed Torsdagen den 25de Juni, og naaede gennem en meget forceret Arbeiden ogsaa faa vidt, at dens Bedømmelse allerede den første Dag kunde blive Mødets Deeltagere meddeelt, og afgav en heldig Veiledning ved disses Besøg i Udstillingen,

der aabnedes Mandagen den 29de Kl. 12½ Middag, efterat alle Medlemmerne havde samlet sig paa det store Torv, og derfra i Procession vare dragne ned gennem Byen til Provstegaarden. Fra en dertil oprettet smykket Tribune uddeelte Præsidenten de af Bedømmelsescomiteen tilkjendte Belønninger, efter først at have bragt Forsamlingens Glæde, Anerkjendelse og Tak til Enhver, saavel den store Maskinfabrikant som den lille Haandværker, der havde bidraget til at gjøre Udstillingen saa riigholdig som den var, til Comiteen og til de Mænd, der havde havt det byrdefulde Hverv, at undersøge og bedømme en saa omfangsrig og forskjelligartet Samling.

Kl. 1½ samledes man i Forsamlingsalen paa Raadhuset, hvor Professor Sjørgensen, som Formand for Bedømmelsescomiteen, afgav Beretning om de Grundsætninger, efter hvilke man ved Bedømmelsen var gaaet frem, og meddeelte derpaa en orienterende og kritiserende Oversigt over Udstillingen til Veiledning for Medlemmerne. — Ethvert Redskab, hvor en større original og heldig Tanke var bragt i Udførelse, var i Reglen blevet belønnet med en Sølvmedaille; hvor det kun var en yderligere heldig Endring af et tidligere Princip, tilkjendtes som oftest en Bronzemedaille, og „hæderlig Dmtale“ tilbeholdtes i Reglen de Redskaber, der, uden just at indeholde noget nyt, dog vare saa fortrinlig udførte, at de paa en smuk Maade repræsenterede vedkommende Fabriks Dygtighed ved Arbeidets solide, elegante og priisbillige Udførelse. At Engländerne, fra hvem de fleste Ideer til vore hjemmegjorte Maskiner ere hentede, ifølge dette Princip maatte faae et forholdsviis stort Antal Sølvmedailler er indlysende, men en Deel faldt dog ogsaa paa danske Udstillere.

Han gennemgik og ledsagede hver enkelt af de 17 Klasser, hvori Redskaberne vare deelte, med følgende Bemærkninger:

1ste Klasse, der indeholder de af Comiteen for Forsamlingens Ordning indkjøbte Redskaber, har Udvalget

anseet for at ligge udenfor dets Bedømmelse. Som Forsamlingen vil overtyde sig om, indeholde de mange interessante og fortræffelige Maskiner og Redskaber, som ere valgte med megen Omhu og Indsigt.

Den Klasse omfatter de indsendte engelske Redskaber, og deri findes de nyeste og bedste Agerdyrningsredskaber og Maskiner, der eksistere. Blandt disse maae fremhæves: Garretts transportable Damp- og Tærskemaskine, Rækkesaemaskine, Hestehakke og Gjødningsspredemaskine, Boby's Høspreder og Kornharpe med Renseapparat, Nicholsons Høspreder og Hesterive samt 3 større transportable Dampmaskiner. Den hydrauliske Oliepresse hører til de nyeste og bedste der eksistere, men ligger udenfor de Klasser af Maskiner, som Udvalget har troet at burde bedømme.

De store Fortrin ved de engelske Maskiner ere deels den Tænkfomhed, der er lagt for Dagen selv i den mindste Detail, deels det fortrinlige Træarbeide og det udmærkede Valg af Træet, og endelig den gennemgaaende Fuldkommenhed i hele Udførelsen.

Forlade vi den engelske Afdeling, og gaae over til vore egne Maskiner og Redskaber, maae vi med Besejdenhed erkjende, at disse i Almindelighed staae langt under hine, og tildeels kun ere en Efterligning af dem. Saaledes er det imidlertid over hele Verden, idet Englænderne overalt have afgivet Modeller for det nyere Agerbrugs Redskaber. En dansk Fabrikant er desuden ulige uheldigere stillet end den engelske, der kan vente Erkjendelse og Belønning med stor Affætning selv ved de mindste Forandringer, medens hiin i Reglen kun har Udgift derved. En god Efterligning er derfor meget roesværdig, men man tør forlange, at Efterligningen er steet med tilbørligt Hensyn til Landets eiendommelige Forhold. I mange Tilfælde maa Udvalget erkjende, at dette er steet, og navnlig bør man fremhæve vore Plove og Rensemaskiner, der endog kunne siges at have naaet en vis Fuldkommenhed.

En Klippe, som baade Landmænd og Fabrikanter let kunne strande paa, er Pritisbilligheden, thi den billigste Maskine er ingenlunde den meest oekonomiske. Ved Horsensmødet udtalte det derværende Vedømmelsesudvalg sig meget stærkt mod denne Bestræbelse hos Fabrikanterne, da Maskinernes gode Udførelse leed for meget derunder. Denne Gang er det bethdeligt bedre; Maskinerne ere i det Hele taget bedre udførte.

3die Klasse: Plovene ere i Almindelighed gode, men ingen store Forbedringer ere udførte, som naturligt er, efter den lange Tid, hvori Forbedringerne have fundet Sted. Han henlede Dpmærksomheden paa en Dobbeltplow og en Vendplow.

4de Klasse: Harver og Tromler indeholde egentlig ingen Fremskridt af Betydning; derfor er der kun uddeelt en Bronzemedaille, nemlig til Smed Lorenz Michelsen fra Borup ved Aabenraa for roterende Harver, der vidne om megen Tænkfuldhed, og som bruges meget i Egnen deromkring. Forøvrigt er kun tildeelt „hæderlig Dmtale“.

5te Klasse: Saaemaskiner indeholde ingen væsentlige Forbedringer; derfor er der kun tildeelt „Hæderlig Dmtale“ for Allerups bekjendte Saaemaskine, og for en ret vel udført Esterligning af den stotske Bredsaemaskine.

6te Klasse: Meiemaskiner vise stor Fremgang, som bedst sees paa de af Comiteen indkjøbte Rebsfaber, hvoriblandt findes de bedste Former, vi hidtil kjende, og som navnlig ved Rethed i Aflægningen udmærke sig fremfor tidligere. Meiemaskinen fra Fabrikken Phœnix i Odense er simpel, let og vel forarbejdet og gif ved Prøven tilfredsstillende; derfor har Udvalget tilkjendt den en Sølvmedaille.

7de Klasse: Tærskle- og Rensmaskiner vare temmelig utilfredsstillende ved Horsensmødet med Hensyn til Arbejds Udførelse, som ogsaa blev udtalt; det er derfor glædeligt, at see de kjendelige Fremskridt, der have fundet Sted. Særligt fortjene at nævnes:

Brødrene Jensen's Maskiner fra Faaborg, der levere Kornet temmelig reent.

P. Jakobsens Maskine fra Haderslev, der erstatter Tandhjul ved Friktionskiver.

Dejers Maskine fra Drabels Mølle ved Rødding, der har en eiendommelig roterende Halmryster.

Men de danske Tærskemaskiner staae dog endnu langt tilbage for de engelske, som en Sammenligning med Garretts Maskine vil vise; men deres Fulbendthed naaes ogsaa neppe, førend Damp almindeligt indføres.

Rensmaskinerne ere gode og lade ei ret meget tilbage at ønske, men ere ikke forandrede siden Horsensmødet.

Raste- og Kjørnemaskiner ere ikke heller undergaaede væsentlige Forbedringer, som de dog ere modtagelige for, og som Fabrikanternes Opmærksomhed derfor henledes paa.

Anker Heegaards Korntørre- og Svaleapparat er nyt og eiendommeligt og er derfor i Forbindelse med Locomobilet, som samme Fabrikant har leveret, tilkjendt den af det Glasenske Fideicommis tilstaaede Priis.

8de Klasse: Hakkelse- og Knusmaskiner o. s. v.; de første have naaet en vis Fulbendthed, og Fabrikterne ville i Reglen gjøre bedre i at holde sig til de ældre prøvede Constructioner, end stræbe efter nye, der, som her i Almindelighed er Tilfældet, tilfredsstille mindre.

9de Klasse: Meierigjenstande; 2 Melkekar af Cement fra Muurmester Andersen ere meget smukke, men for kostbare. Der findes smukke Exemplarer af emaillede Bøtter fra Allerup og Anker Heegaard.

Kjernerne ere tilbeels smukt udførte, men ei lette at rense og holde rene, og have derfor ikke tilfredsstillt Vedømmelsescomiteen.

Malkemaskinerne ere kun lidet tilfredsstillende. Dog henledes Opmærksomheden paa et Forsøg i denne Retning af Professor Nyrop, der er ny i sin Tanke; og man maa med Tak fra Landmændenes Side modtage en saa udmærket dygtig Mand's Bistand til at løse praktiske Opgaver, om Udvalget end ikke tør antage, at den ved dette første Forsøg er løst.

10de Klasse: Lokomobiler. Hecgaards er simpelt og billigt, Kulforbruget kjendes rigtignok ikke, men Udvalget anseer den dog at fortjene saamegen Opmærksomhed, at det, som ovenfor er nævnt, for denne Maskine og Korntørringsapparatet har tilkjendt Fabrikanten den af det Classenske Fideicommis udsatte Priis. Af Agerdyrkningslokomobiler har Uveling & Porters ved Prøven viist sig med Hensyn til Bending og Sthring at være det hensigtsmæssigste.

11te Klasse: Vogne og Seletøier. Af de første er der kun Luxusvogne, af de sidste er Taanings Stavseletøi fra Horsens hensigtsmæssigt og billigt.

12te Klasse: Brændte Leerverarer. Dithmers bekjendte fortrinlige Fabrikat, der har et gammelt Renomee, har ikke denne Gang frembudt noget nyt.

13de Klasse: Vadsfemaskiner etc. fremvise smukt udført Arbeide, men Udvalget finder endnu ikke Opgaven at være løst, og det har ingen Præmie uddeelt herfor, da næsten alle Maskiner ere Copier af de fra Udlandet indførte Modeller.

14de Klasse: Forskjellige Maskiner og Redskaber. Af disse bør nævnes en Væltpumpe fra Jakobsen i Haderslev, der er overmaade simpel i sin Konstruktion og udretter meget, naar Vandet ikke skal hæves høit. Af Sprøiterne findes flere, som ere overmaade smukt, næsten luxuriøst, udførte, men efter Udvalgets Mening for sammensatte; en Landsbysprøite fra Petersen & Bonnichsen i Haderslev lader vel med Hensyn til Udførelsen en Deel tilbage at ønske, men er meget billig og viste sig god ved Prøven. Decimalvægte fra Anderssen i Odense ere vel udførte og billige.

15de Klasse: Haandredskaber og Huusholdningsgjenstande gaae overordentlig fremad. Af de første maae Spear & Jacksons fra Sheffield stilles i Spidsen. Kruses fra Nyborgegnen ere ogsaa meget gode og ere siden Horsensmødet meget forbedrede. Opmærksomheden henledes paa Profesfor Nyrops mange smukke Instrumenter. Fortrinligt Redslagerarbeide er udstillet af J. C. Jensen i Svendborg og udmærket

smukt Træarbejde fra Blokkebreier J. Schibøgger i Elstrup ved Sønderborg.

16de Klasse: Kunstig Gjødning er vanskelig at bestemme og det samme gjælder om

17de Klasse: Tegninger og Modeller. Her skal derfor kun nævnes Matsens Markfoderstald fra Graasteen.

Prof. Jørgensen sluttede derpaa med at udtale en varm Tak til Mechanikus, polyt. Cand. Winstrup fra Kjøbenhavn, der saa beredvillig var imødeføkket Udvalgets Opfordring at deeltage i Bedømmelsen og med sin sjældne Dygtighed havde været ham og de øvrige Medlemmer i Udvalget en værdifuld Hjælp.

Foruden de her omtalte Samlinger skulle vi nævne de øvrige Industrifrembringelser og Naturprodukter, Agerbruget vedrørende, som smukt og vel ordnede vare forbeeltte omkring i Byen i de temmelig rummelige Lokaler, som Communen havde stillet til Forsamlingens Raadighed. Af Meieriprodukter var der udstillet 69 Nummere i Albanibryggeriets Kjeldere; af Bier, Biprodukter og Biredstaber 28 Nummere; af saltet og røget Kjød 5 Nummere; men størst vare Samlingerne i Borger-skolens Lokaler, nemlig foruden de ovennævnte Modeller og Tegninger, en Samling af Fisteredstaber og Fiskeprodukter, en Samling af danske Bjergarter og Mineralier, en Samling af indenlandske udstoppede Fugle samt en stor Deel større og mindre Samlinger af Korn-, Frø- og Meelprøver, Fodermidler, Skovfrø og Skovprodukter. Af disse skulle vi navnlig fremhæve de overordentlig interessante photographiske Kopier af topographiske Opmaalinger, udstillede af Generalstaben, en Samling Træstiver fra Forstraad S. Ulrich i Sønderkov ved Sønderborg, Hallett's genealogiske Hvede, en ret smuk Samling af Karnsorter i Straa fra den Keiserlig franske Agerdyrningsstole i Grignon, hvorimod de derfra udstillede Kornprøver i Glas vare temmelig uheldige.